

TEATRUL NAȚIONAL: „REVIZORUL”, COMEDIE ÎN CINCI ACTE, DE NICOLAE GOGOL.

TEATRUL COLORADO: „OAMENI ÎN JUNGLĂ”, PREDUCERE ÎN TREI ACTE DE ION SAHGHIAN.

Piesa lui Gogol s-a transformat: nu mai este piesă rusească pe care o știm, o găsim și o admirăm...

MARIETTA SADOVA

Ori d-sale nu-i plac „poeme” d'astea, „faturiste”, cu case țiate în mijlocul scenei, cu biserică rusească deasupra casei etc.

Și dădută — și tocmal de-a gata aceasta, tocmal cu piesa lui Gogol — d. Sahghian se achină...

Asa că fundal. Poate că peisajul era, totuși, înțeles, însă de-aia pe care nu s'a văzut...

tr'un sketch de revistă sau ca într-o scenă de operă.

Cu toate acestea, d. Aurel Munteanu n'a fost rău și realizarea neașteptată a personajului, cu acea desinvoltură plăcută, ușoară, l-a câștigat simpatia sălii.

Căci cele spuse cu privire la jocul d-sale de scenă poate că nu l-a adresat doar lui, ci și celor ce-l văd...

În a doua categorie ar fi d-nii I. Fințeșteanu și C. Antoniu.

D-nul Ion Jucal nu „între” — fiindcă „între” în teatru normal este lipsit de sens — ci într-un mod care s'a' nunci normal, sau, dacă vrei, tradițional.

În ce privește a treia categorie de roluri, ele au fost jucate după toposul impus de regie, oricum schematic sau, cum se obișnuiește a se spune, oricum „stilizat”.

Dacă facem însă, abstracție de asta, adică de faptul că în felul acesta nu erau la locul lor în Gogol, reproș care, încă odată, se adresează mai mult regiei, ca actori, trebuie să spun că au dat lucruri bune și amuzante.

În privința acestei în primul rând trebuie remarcat d-nii Florin Scărișoanu, D. Amigdali și C. I. Morțun.

De asemenea bine și d-nii Emil Botta și P. Dem. Dragoman.

De asemenea bine și d-nii E. Horiașin, Eug. Stoicescu, N. Cristescu, I. Radu, Cristian Niulescu, P. Părășanu, Dobrota, Eng. Casian, I. Luchian, G. Atanasiu și C. Economu, care de asemenea au dat multe lucruri reușite.

În scurt un spectacol, plin, corect, înalt, nu s'a tocmal „ortodox”.

Dacă cumva asta mai poate să intereseze...

Teatrul Colorado are un merit: este căpătâiul febrei încoercitorilor și experimenterilor.

Deosebit de bine și d-nii E. Horiașin, Eug. Stoicescu, N. Cristescu, I. Radu, Cristian Niulescu, P. Părășanu, Dobrota, Eng. Casian, I. Luchian, G. Atanasiu și C. Economu.

zintă în fața altora, este modest, așa cum este și poezia care a „scris” aceste scene.

Prin urmare d. Ion Sahghian, ca orice debutant a voit să fie modest. Și fiindcă „debutanții” nu trebuie să descurajeze, voiu spune că „Oameni în junglă” a sursatol ticlucit, „după o idee cinematografică”, până la un punct o chiar bun. Trebuie să-l recunoștem real, călăuzit, a reușit să redea atmosfera aceia apăsătoare, grea, a izolării — și-l mare ținem acesta!

Nu suntem, desigur, în fața unei mari creații de teatru — d. Ion Sahghian doar n'o fi având și pretenția asta! — dar, oricum, e un bun pretext teatral pentru un spectacol de un tip oricum nou la noi, de atmosferă, de exotism, de sonorități, cu alte cuvinte un pretext în primul rând pentru reviz, adică ocazie în care d. Gaston Batty pentru piesele montate de el.

Deosebit de bine s'o spus meritul acestui spectacol autoral trebuie să îl împărțim cu numai cu interpretii și cu directorul de scenă, cu decoratorul și cu realizatorul sonorizării.

Să încep cu regia. A avut-o d. Val Măgur și trebuie să spun că a fost neașteptat de bună.

A reușit să dea o culoare originală, bine realizată întregului spectacol și, desigur, și în primul rând și actorilor indicații juste, obținându-se astfel un joc de scenă adecvat.

În ce privește decorul, a fost cât se poate de bun.

Realizarea cabanei și în special colorul proaspăt al vegetației de junglă, în onorurile acelea vii, care se vedeau în afară, contrastând cu tonurile terne ale bășcăliilor, a fost foarte reușit.

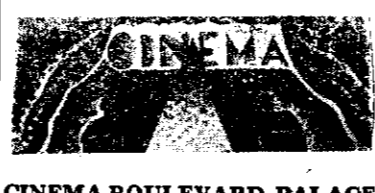
Și bine înțeles, nici decorul n'ar fi fost suficient dacă nu se adăugau — contribuind într-o măsură mare măsură la realizarea acestei atmosfere și a tonalității și generale suferite — și admirabilele sonorizări datorite d-lui Ing. G. Bulcan.

Și acum, să vii la interpretare. Actorii în general bine. Mi-a plăcut Maria în rolul Tondeișor; și ca joc și înscenare, și ca apariție exotică, d. Ovid. Brădescu a realizat o figură oală în mană în d-nul Bradlee, ratat din cauza beției, dar plin de suflă; d. Giugaru, ajutat — n'aș putea spune ajutat — mai degrabă desavantajat, dar alci și cazul să spun: ajutat — și de fizicul d-sale, ne-a dat în Simfonia un tip de autentică dramă, o realizare cu care nu-l dator cu nimic oricărui actor de clasă din teatru norvegic de astăzi; bine de dat, asta d. Kiki Brezeanu într-un rol frumos jucat, un rol de compoziție, cu bucurie accentuate dramatic; de asemenea d. Alexandrescu Toșcani, în acel Fred Asley chinat de neînbădarea și febra încoercitorilor; și bine și agreabil ca prezentare d. Corneliu Potoacă în Căpitanul Jefferson; bine și în ton, d. Petru Așcan, în misiunatul Robertis.

Au mai contribuit la realizarea bunei prezentări a acestui spectacol deosebit de bine și d-nii G. Treianescu, Tiberiu Simionescu, cum și Peter, un negru autentic și, pare-se, și un japonez autentic.

În rezumat: un spectacol care nu trebuie subestimat, care ar fi păcat să nu fie apreciat just și ar fi păcat dacă n'ar prinde, fiindcă are multe lucruri bune și, oricum ș, ceva nou.

ALEXANDRU DRAGHICI

CINEMA BOULEVARD-PALACE „CATUȘE ROȘII”

Prima nedumerire pe care-o manifestă spectatorul filmului „Cățușe roșii” — după vizionarea scenei de început, — este întrebarea de întrebare fără răspuns a defectuozității sincronizării și a acestui film care nu mai are cauza de-a fi fost turnat exclusiv în țară, ci în colaborare...

Mai bine zis fără răspuns momentan, intrucât acțiunea devenind din ce în ce mai interesantă, te obișnuiești cu sincronizarea, luând parte totală la tema pe care și-o propune filmul.

După spectacol, în drum spre casă, entuziasmul vizionării acestui spectacol de bună calitate, se alătură întrebarea menită să-l micșoreze: „Dece atât de prost sincronizat? Deși jurnalele de război ne-au obișnuit — atât de confortabil — cu atmosfera de război pe câmpul de luptă, cele câteva crâmpete sbuciumate (inteligent speculate în scenariu de regisorul Carmine Gallo) izbutesc să infățizeze tabloul viu al unui război.

CINEMA VICTORIA: „DRAGOSTE DE CAVALERIST”

Dece „Dragoste de cavalerist” și nu „Dragoste ca'n toate filmele de cinema”? Sau că în romanele de Radulescu Nigri, ale căror admiratoare vor lucrămă discipulă împreună cu interpretii discret, în multiplele scene dinoviste ale acestui film de epocă, a cărui amprentă inerent fastuoasă conține Conchitiei Montenegro și al cărui farmec de necontestat ecipează, ca întotdeauna...

CINEMA SCALA: „CARNAVALUL DRAGOSTEI”

Excepționând cele câteva scene de revistă oricum reușite, filmul „Carnavalul Dragostei” nu se deosebește cătuși de puțin de comediele în care excelază Hans Moser.

Admiratorii genului vor face haz de știutele comicità ale lui Hans Moser, în rolul „omului bun”, înșelător al inimilor tinere și deci îndrăgostite.

În consecință, având grijă să apară oricâteori crede regisorul că ar mai fi necesare diverse explicații pentru lămurirea spectatorilor, despre al căror gust însă, regisorul de mai sus este el însuși nelămurit.

Johannes Hesters înțercăre o vagă și inutilă înșuțare a stilului în care și cântă chasonetele Maurice Chevalier.

Deci, nimic original.

ADRIANA NICOARA

MEMENTO CINEMATOGRAFE

SCALA: Carnavalul dragostei și jurnal.

REGAL: Zvâștăta și jurnal.

VICTORIA: Dragoste de cavalerist și jurnal.

ELYSEE: Parada notelor, jurnal și trupă de reviste.

VOLTA BUZEȘTI: Macario la tribunal, jurnal și trupă.

ROMA: Dora Nelson, jurnal și trupă de balet.

CARMEN SYLVA: Terorarea din umbră, jurnal și trupă.

ECOURI teatrale

SISTEME...

Amibiția de-a se arăta cât mai puternici, face din unii oameni victimele propriilor lor vinovății. Când scriu aceasta, mă gândesc la gazetarul care dela început colaborează sale la unul din zărele mici de dimineață, n'a făcut altceva decât să întrebă cronica dramatică și rubrica „teatrală” cu un fel de stil care ar jena și pe cel mai îndrăgostit de pamfil.

A scrii de-o manieră suprătoare nu numai pentru cel cărui l se adresează scrierul, ci și pentru toți ceilalți cari îl citesc, căci obligația de-a te lăsa de meseria aceasta” spunea Malorescu.

De ceace ar trebui să oblige pe toți acei cari — fiind mai ales în apropierea artei, ba, chiar mai scriind și despre ea — nu fac decât să-și etenească rubrica prea „nedramatică” și cronica prea „teatrală” până la judecata oriului.

Dar sistemul ales de-a întări spiritele tocmal cu ceace azi linotyp-ul are de îndeplinit o mai nobilă misiune, atrage un sistem și mai brutal.

„Replica” servită scrierului atât de năbădăos al gazetarului a fost și mai aspră, fiindcă obraji pe cari s'a aplicat această „replică” s'au înnoșit mai mult de cât de scrierul care a revoltat atât de ceitorii.

Dar, însăși răzbumarea domnului „compozitor” e atât de elegantă ca și mai fie arătată și în gazete?... D. Victor Ion Popa, solicitat

Ferească Dumnezeu de greșeli cari s'au ducă până acolo încât asemenea sisteme să stea în vecinătatea artei.

Fiindcă, orice s'ar spune, domnii aceștia n'au nimic comun cu arta...

PROVINȚIA...

Să ne gândim puțin la ceace nevoia de teatru în provincie face și mai serioasă preocuparea celor cari sunt obligați să o satisfacă și să se refreine pentru un moment, măcar, Dreutatea și chiar imposibilitatea de-a se împini nevoia aceasta acolo unde din nefericire nu se găsește o sală pentru adăpostirea unui spectacol de teatru.

Dacă Poștani au o sală frumoasă; dacă chiar Caracal — cu tot renumele lui de glumă — are, tot așa, o sală frumoasă și nici măcar Oltenița nu este lipsită de-o asemenea sală, apoi sunt orășe ca ajutor pe un alt literat, avocatul Mocanu, orașul Călărași va avea în curând o spațioasă sală de teatru situată în parcul comunal.

D. Victor Ion Popa, solicitat

de d. Cialdă, a fost la Călărași, unde a recomandat arhitectului cerințele unui teatru modern.

PLECARE...

Scotim prea timpurie vestea publicată de un ziar de dimineață, anunțând plecarea d-lui Radu Vasilescu dela șefia de cabinet a Teatrului Național.

Știm că se pregătește o asemenea demisie, dar dela „pregătire” și până la plecarea, însemnează o durată pe care d. Radu Vasilescu o va folosi tocmal spre a l se regreți mai târziu lipsa.

Maniera, bunăvoința și zâmbetul atât de sincer și cucieritor de azi, face uitate trecutele „maniere”, încruntări și rezeșeli, pe cari d. Radu Vasilescu, în societatea sa greșită, le făcea tocmal de a-și netezi o așteptare temelnică și de durată.

Eceace — din păcate — n'a prevăzut: că teatru, oricât „teatru” poate fi în el, strălucește totuși prin legile firești ale unui comandament de viață neatinș de vreo critică.

PORTRET...

Din stătea risipite repicii pe cari domnoșorul Em. Cozachevici a trebuit să le servescă într-o sumedenie de piesa, nu s'a reținut decât că un talent ca al d-sale poate fi folosit în frânturi de roluri cari o deservesc.

Mi-a sugerat această constatarea jocul și calitatea frazării când am văzut-o — înășfărit — jucând pe linia întregă a unui rol din „Viforul”, făcându-mă să aplaud cu entuziasm un talent de mult descopeșit.

Dar de ce dublează d-șoara Cozachevici?... Și dacă e vorba de dublură, — cel puțin să înlocuiești pe cineva vedetă, care s'a albe tot meritul dar cel al unui egal succes, dar cel puțin aproape...

Dar așa!... Succesul d-șoarei Cozachevici în „Doamna Tana” din „Viforul” a întrecut pe cel al d-șei Melaxa, care a jucat la deschiderea stațiunii.

Vom recunoaște meritul directorului de scenă care după distribuția din „Viforul” a d-șoarei Cozachevici, o va folosi, pentru un rol care s'însemnează și recunoașterea celor cari sunt obligați să descopeșe înalte de noi talente, nu după ce li se strage atenția.

AFIȘ...

Dacă se va adevări vestea că d. Camil Petrescu — în ciuda a firmajilor care le făcea că „nu va mai scrie teatru” — a citit o nouă piesă de-a d-sale, cu un titlu cam așa: „Femeia pe care o iubesc”, atunci repertoriul Teatrului Național va înscris această nouă lucrare a autorului mult discutat „Mioare”.

„Studioul” înscris pe afiș o nouă lucrare a cunoscutului autor dramatic, d. colonel Ioniceanu Morel, intitulată „O poveste adevărată”, programată pentru spectacole de Dumănică.

Autorul va obține și cu această piesă succesul pe care numele d-sale îl greează cu recunoștință și competență în materie de teatru.

Teatrul „Comedia” anunță, după istoria succedului cu „Topaze”, lucrarea d-lui Ciprian „Omul cu mășoaga”.

La Teatrul Sărdinar, afișul va fi schimbat cu „România” de R. d. Flers, având pe d-na Tanta Coccoa interpret principală.

Ce se va face însă cu piesa anunțată de „Municipal” a autorului cu origina discutată F. de Croisset?... ROMEO ALEXANDRESCU I. M. LEHIU

Cronica muzicală

CONCERTE

„Filarmonica” devenită orchestră exclusiv simfonică, revizuită și împlinită în cadrele ei elementare noi de înlocuire a celor trecute în orchestra proprie a „Operei Române”, și-a deschis prima ei stagiune pusă sub semnele unei mari reorganizări.

Primele concerte, conduse de maestrul George Georgescu au purtat peceata autenticului temperament dirijoral, dinamizării intense și stăpânirii prompte și flexibile ale acestui artist al cărui nume sună și peste hotare printre acelea consacrate.

„Simfonia Alplor” de Richard Strauss și „Concerto grosso” în re minor de Händel au fost poate cele mai ferice realizate și caracterizate, printre interpretările celor trei concerte de până acum ale stagiunii.

Solistii au dat un aport de interesant nivel, începând cu d-na Victoria Mălucescu Schmedigen, a cărei înscenare muzicală și pianistică s'au relevat drept neobișnuit de prețioase și de scitipoate la vârsta normală a elevilor de conservator abia în drum spre absolvență, continuând cu rafinatul violoncelist Antonio Janigro, talent de elită și școală desăvârșită și sfârșind cu pianista noastră de autoritate internațională Silvia Șerbescu.

Această concertistă de înaltă organizare a jocului Două recitaluri de început de stagiune — sunt de asemenea de sublimat: unul al violoncelistului Antonio Janigro, a cărui aleasă natură de muzician și fină cultură instrumentală a avut variate și interesante prilejuri de afirmare într-un program din care vom aminti în special „Variatările de Beethoven” pe o temă de Mozart și sonata de Debussy, cu concursul talentatului Ion Filionescu.

Altul acela al maestrului german al orgii, Heilmann, a cărui artă de execuție și concepție de interpretare s'au impus, punând în valoare minunate pagini din literatura orgii.

ROMEO ALEXANDRESCU

d-sale interpretativ a dat o impresionantă adâncitate tălmăcirea combinărilor de o tratură unecori de deosebit accent, alături cam deformante, de scrobatică instrumentală din „Variatările pentru pian și orchestră pe o temă de Faganini” de Serge Rachmaninov, aducând la lumină fondul de muzică al lucrării într-o măsură neașteptată față de natura compoziției.

„Simfonia Alplor” de Richard Strauss și „Concerto grosso” în re minor de Händel au fost poate cele mai ferice realizate și caracterizate, printre interpretările celor trei concerte de până acum ale stagiunii.

Solistii au dat un aport de interesant nivel, începând cu d-na Victoria Mălucescu Schmedigen, a cărei înscenare muzicală și pianistică s'au relevat drept neobișnuit de prețioase și de scitipoate la vârsta normală a elevilor de conservator abia în drum spre absolvență, continuând cu rafinatul violoncelist Antonio Janigro, talent de elită și școală desăvârșită și sfârșind cu pianista noastră de autoritate internațională Silvia Șerbescu.

Această concertistă de înaltă organizare a jocului Două recitaluri de început de stagiune — sunt de asemenea de sublimat: unul al violoncelistului Antonio Janigro, a cărui aleasă natură de muzician și fină cultură instrumentală a avut variate și interesante prilejuri de afirmare într-un program din care vom aminti în special „Variatările de Beethoven” pe o temă de Mozart și sonata de Debussy, cu concursul talentatului Ion Filionescu.

Altul acela al maestrului german al orgii, Heilmann, a cărui artă de execuție și concepție de interpretare s'au impus, punând în valoare minunate pagini din literatura orgii.

ROMEO ALEXANDRESCU

Obsesia lucrurilor nedorite

(Urmare din pag. 1-a)

Dar cu deosebire că regele Portugaliei e un Hamlet lăsbuit — în planul vieții, se înșelează — care și-a actualizat viața, și-a exprimat-o prin acte, pe când prințul Democarete nu izbutea să iasă din planul conștiinței, și-i decantare prin gesturile vieții, sururile otrăvitoare, înfruntând riscul realității, — pe scurt, să trăiască. Silueta morală a lui Don Ferrante domină dela înălțimea și din singurătatea morală a celui care știe ceea ce este. Drama lui Don Ferrante mi se pare că e de a fi ajuns la acea luciditate limită, care sealeste până la ultima picătură, substanța realității ce i-a fost sortită. El și-a realizat destinul, și-a actualizat viața, a lăsbuit. Fără umbra vreunul regret de-a nu fi fost altfel, fiind acela care-l era dat să fie. Pentru ceilalți: regele; dar el însuși, pentru el însuși, spectatorul propriului personaj. Parcă s'a mutat din el, nu se mai locuiește și nu mai e niciieri, fiind fără speranță, iar amintirea actelor vieții trecute nu l-a lăsat decât deprimarea personajului aparent, o continuitate mecanică: „Trebuie să fac să se creadă că tot mai simt ceva, deși eu nu mă simt nimic... Sunt vorbe pe care le spun și acte pe care le fac fără să crezi în ele. Sunt erori pe care le săvârșești, știind că sunt erori. Există până și obsesia a ceea ce nu dorești!”

Obsesia lucrurilor nedorite mi se pare că fi una din observațiile cele mai adânci asupra naturii și destinului omeneșc. E momentul culminant al dramei lui Montherlant, acela în care Don Ferrante atinge întreaga lui viață și cea mai cuprinzătoare semnificație. În același timp, momentul în care e mai conștient de singurătatea lui morală — singurătatea absolută, monadică.

„Obsesia a ceea ce nu dorești” e numai în aparență un paradox. Omenescii vorbind, Don Ferrante nu doarește moartea Dnei Ines. Totuși, el dă ordin să fie asasinată pentru că, spune el: „o remuscă valorează mai mult decât o șovăială care se prelungește”. Desigur, preferința lui Don Ferrante nu are a fi apreciată

în planul moral. Pe linia destinului său, în care gestul se integrează, aprobarea sau dezaprobarea noastră morală nu-și are niciun rost. El preferă remuscarea, adică o realitate a conștiinței, unei false probleme, provocată de o întâmplare fortuită. El preferă răul pe care și-l poate face singur, pricinându-l altora, decât binele problematic a cărui cauză e străină lui însuși, propriului destin.

Obsesia lucrurilor nedorite nu îl e dat să o cunoască decât acela care a ajuns să și cucerească supra libertate, o libertate fără răspundere: aceea față de propria conștiință morală. Conștiința e desigur, poliția cea mai grea pe care o semnează cineva față de el însuși, obligația cea mai constrângătoare, pentru că l aservește propriul ideal despre sine. Deaceia o și semnează cu o ușuratețe de neînchipuit, dacă nu chiar cu o bucurie dementă. Acordând conștiinței o importanță tuleră, omul pariază pe cea mai sigură șansă a compromiterii lui în aeternum. Recunoașterea conștiinței drept arbitru și censor al actelor existenței noastre e fără îndoială un abuz primejdios. Funcțiunea conștiinței ar trebui limitată în cadrul vieții de relație, la simpla confirmare a gesturilor de sociabilitate. Furtul, omorul, violul, etc., sunt cazuri din experiența vieții interumane, prevăzute și sancționate de legiunile societății omenești. Ele nu pot răzuca la rangul de „probleme” ale condiției omenești sub specia eternului. Făcându-și cazuri de conștiință din acelea care se ivesc în raporturile cu semenii săi, omul e îndemnat să-și propună neconținut problemele altora, înștrându-se de propriul destin. Pentru că nu poate actualiza tot ce dorește, din cauza constrângerilor vieții de societate, el își crează „cazuri” și „probleme” de conștiință, din a căror orchestrare dialectică își alcătuiește un fals destin, o continuitate biologică circumstanțială, datorită numai întâmplării.

Dar cu deosebire că regele Portugaliei e un Hamlet lăsbuit — în planul vieții, se înșelează — care și-a actualizat viața, și-a exprimat-o prin acte, pe când prințul Democarete nu izbutea să iasă din planul conștiinței, și-i decantare prin gesturile vieții, sururile otrăvitoare, înfruntând riscul realității, — pe scurt, să trăiască. Silueta morală a lui Don Ferrante domină dela înălțimea și din singurătatea morală a celui care știe ceea ce este. Drama lui Don Ferrante mi se pare că e de a fi ajuns la acea luciditate limită, care sealeste până la ultima picătură, substanța realității ce i-a fost sortită. El și-a realizat destinul, și-a actualizat viața, a lăsbuit. Fără umbra vreunul regret de-a nu fi fost altfel, fiind acela care-l era dat să fie. Pentru ceilalți: regele; dar el însuși, pentru el însuși, spectatorul propriului personaj. Parcă s'a mutat din el, nu se mai locuiește și nu mai e niciieri, fiind fără speranță, iar amintirea actelor vieții trecute nu l-a lăsat decât deprimarea personajului aparent, o continuitate mecanică: „Trebuie să fac să se creadă că tot mai simt ceva, deși eu nu mă simt nimic... Sunt vorbe pe care le spun și acte pe care le fac fără să crezi în ele. Sunt erori pe care le săvârșești, știind că sunt erori. Există până și obsesia a ceea ce nu dorești!”

Obsesia lucrurilor nedorite mi se pare că fi una din observațiile cele mai adânci asupra naturii și destinului omeneșc. E momentul culminant al dramei lui Montherlant, acela în care Don Ferrante atinge întreaga lui viață și cea mai cuprinzătoare semnificație. În același timp, momentul în care e mai conștient de singurătatea lui morală — singurătatea absolută, monadică.

„Obsesia a ceea ce nu dorești” e numai în aparență un paradox. Omenescii vorbind, Don Ferrante nu doarește moartea Dnei Ines. Totuși, el dă ordin să fie asasinată pentru că, spune el: „o remuscă valorează mai mult decât o șovăială care se prelungește”. Desigur, preferința lui Don Ferrante nu are a fi apreciată

= POESII =

de ANTONIA POZZI

FRUMUSEȚE

Mă dăruiește întregă, nopțile mele nedormite, adâncile sorbituri de cer și stiele - băute pe munți, briza mărilor străbătute spre aurore uitate.

Mă dăruiește întregă, soarele virgin al dimineților mele pe maluri fabuloase între supraviețuitoarele colonne și maslînii și spice.

Mă dăruiește întregă, amiezile sub genele cascadelor, apusurile la picioarele statuiilor, pe coline, între trunchiurile de chiparoși, însuflețite de culturi.

Și tu primești admirația liniei mele, tremurul meu de tulpină vie, în cercul orizonturilor îndoită sub vântul limpede - al frumuseții.

Lasă ca eu să privesc acești ochi pe care Dumnezeu și-a dat, așa de încălcați de cer - adânci ca secole de lumină pierduți în prăpăstii de dincolo de creste.

PORTUL

Eu vin din mări depărtate, eu sunt o corabie bictăită de valuri de vânturi -

mistuită de soare scrobăită de uragane -

eu vin din mări depărtate încărcată de lucruri fără număr stricate, de fructe stranii, putrede, de mătăsuri roșii sfâșiate - istovite-s strălucitoare brațe ale roților și rupte antenele strânse pânzele, slăbite otgoanele, putrezite scândurile punților -

eu sunt o corabie o corabie care poartă cu dânsa urma tuturor apusurilor - brăzdată'n suferință - sunt o corabie ce caută la toate țărurile un port liniștit.

Visează la cel dintâi al ei port corabia rănită - dar dacă peste urma 'nspumată a drumului său mereu se răstoarnă valurile fără număr cine-l mai știe?

Oh! inima știe urma 'nspumată s'o regăsească sub toate valurile! Oh! inima știe la țărul său să se reintoarcă!

Văcărescu

O, tu, țărurile etern și caibule ultim al sufletului meu călător, o, tu, patrie tu, rădăcină fără margini a drumului meu peste ape - o, tu, odihnă a călătoriei mele, oh! primește-mă tu în brațele tale - tu - portule - și'n tine să fie lepădată greutatea moartă - în sânul tău coborîrea înecată, a ancorii - în inima ta visul unei serii de mătăse - când, de prea multă bătrânețe, de prea multă oboseală, va naufragia pe tăcutele tale ape o greoaie corabie făcută buclă.

GLAS DE FEMEIE

Mă născui soția ta, soldatule. Știu că manevre și războaie de mine te despart de multă vreme.

Aplecată peste vatră, aprind focul, peste patul tău am întins un drapel. Dar când mi-ai aduc aminte că sîrî în bivouac, plouă peste corpul meu toamnă ca peste o pădure tăiată.

Când strălucește cerul de Septembrie și pare o floare gigantică pe munți, salvii roșii înfloresc în inimă. Tu să mă chemi, să nu mă lași fără treabă, să ai încredere în mine, ca'n lucrurile tale ca'n apa ce-o verși pe mîni sau ca'n flaneaua ce-ți acoperă pieptul.

Eu sunt doar sărmanul gard al grădini tale care tăcut înfloresc sub convoluri de călătoare stele.

Traducere din italiană de MIHAIL CHIRNOAGA

Pistolul

- în stil romantic -

Acesta este locul străvechi în care sînt Aduse și ngropate bătrânele-osemine, Și-acesta e mormântul, dar ce sărman mormânt, Unde-am venit să sufăr și să-mi aduc aminte...

De nu știu câte ceasuri m'am așezat aici Și plîng zădărnica elanurilor vieții. Inconjurat de frunze căzute și urzici Șea lângă-aceste leșpezi și dau tribut tristeții.

Din fel de fel de chipuri și fețe de demult Urzit asemeni unei biserici fără seamăn, Cu capu'n mîini refrenul trecutului l'ascult Și-acestui loc de piatră încep treptat să-l seamăn.

N'am bucurii, n'am temeri, n'am doruri - singuri cum Măsur cu jale-o carte căzută la picioare, Mă scormonesc în suflet ca'ntr'un dulap de nuc Și tulbur pacea serii adânci, vorbindu-mi tare.

Din când în când o boare mi-aruncă pără'n ochi Și-mi flutură pe umeri desprins molatec șalul, Iar eu, stărnit de-o sete de via ce de-un deochi, Revăd în minte iarăși făptura ei, (văd balul...)

Și'nlorat de chipul pe care 'n van l'aștept Privesc, ca de pe-o stîncă svărlită'n haos, golul, Pe când, cu dosul palmei încovoată pe piept, În buzunrul vestei simt tot mai mult pistolul...

Acesta este locul și nu-i decât un pumn De leșpezi vechi sub care sunt puse oseminte Fără sărșit și fără păreri de rău acum...

Lăsați-mă să-l tulbur și să-mi aduc aminte...

RADU STANCA

TRADIȚIE ȘI CULTURĂ

volumul de articole, eseuri și conferințe al d-lui Ion Pillat, punând câteva probleme de actualitate, în rezervăm cronica literară din numărul viitor al revistei noastre.

VIAȚA LUI ISUS

scrisă de d. Emanuel Copăceanu, este o carte pe cât de temeinică, pe atîta de plină de dumnezească lumină și căldură. În cele aproape 400 de pagini, d. Emanuel Copăceanu, erudit și dreptmăriturist, reia și dăce la frumos și bun sfârșit o temă care a cunoscut, în cele două milenii de pînă acum ale creștinismului, nemămurite prezentări și interpretări. VIAȚA LUI ISUS, scrisă de d. Emanuel Copăceanu, fără a fi tulburătoare ca Viețile Măntuitorului scrise de scepticul Renan sau vizionarul Papini, excelează prin limpezimi deosebite evanghelice. O recomandăm tuturor cetitorilor noștri.

UN JUDEȚ

care să se poată mîndri cu câteva zeci de nume afirmate în cultura țării noastre este mai puțin decât toate ținuturile petrolifere. Luturile lui astfel de județ trebuie să fie asemănătoare pămînturilor cotărene și cerurile unui astfel de județ trebuie să se bucure de soare foarte darnic. Un astfel de județ românesc este Tecuciul cărui, pe bună dreptate, vrednicul G. Ursu îi dedică un studiu de geografie și istorie literară: "Tecuciul Literar". Cartea d-lui G. Ursu, apărută în Bărlad (1943) aduce date și precizări cu privire la Alexandru, Vlahuță, Iorga, Const. Dobos, Costache Conache, T. Vărnab, Al. Papadat-Calimachi, Vasile Bucur, Th. Serbănescu, Calistrat Hogas, I. Nădejde, C. Radovici, N. Petrașcu, St. Petică, I. Petrovici, St. Zeletin, V. Părvan, T. Pamfile, Gh. Bourreanul, Eugen Bourreanul, Radu Bourreanul, Dan-Alexandru Bourreanul, I. Jordan, Al. Lasarov-Moldovanu, M. Manolescu, Gh. Caragață, I. C. Bistrișeanu, Ion Dongorozi, I. Valerian, C. Narly, Natalia Negru, St. O. Iosif, Hortensia Papadat-Bengescu, Georgeta M. Canciov, V. I. Popa, G. Diamandy, A. E. Mihăilescu, D. Popa, G. Nichita, Vl. Corbasa, Mariana Solomon, Al. Bistrișianu, Const. Solomon, Gabriel Drăgan, Al. Vasiliu, Ion Velicu, Tudor Serbănescu, C. A. Stoide, Gabriel Orișă, Ionel Petică, Emilian Micu, C. R. Crișan, Cezar Cristea, N. St. Beldie, Em. Băicoianu, Penescu Pompiliu, C. Onu, et., etc.

D-l G. Ursu autorul Istoriei literare a Bărladului, (1936), al aceluia interesant "Un mod de a vedea în istoria literară (1942) și al altor zece lucrări merituose a realizat și cu "Tecuciul Literar" o operă pentru care mulți cercetători îi vor păstra întreaga recunoștință. Vom reveni odată cu cronica literară rezervată Antologiei rădăuțene a d-lui E. Ar. Zaharia.

ANUNȚĂM

aparitia volumului ARHIPELAG, cea de a treia culegere de versuri a d-lui Ben. Corlaciu. ARHIPELAG, rod liric al unui temperament remarcabil, a apărut în Editura Prometeu.

NOTE ROMÂNESCĂ

IN UMBRA ANILOR

se numește cartea cu nulele despre „Oameni și plaiuri bucovinene”, scrisă de d. Leon Sandru, nume care atîrnă un nou și promișor condâer bucovinean. Volumul d-lui Leon Sandru a apărut în „Colecția Gruparea de Nord” (Cernăuți).

TĂRANA SÂNGELUI MEU

se intitulă poemele d-lui Constantin I. Cosma, - 34 la număr, - apărute în editura Detunata (Zlatna). Cităm câte un fragment ilustrativ pentru cele 3 cicluri (Tărana sângelui meu, Tinerete, Pulbere de aur):

1. „Acum ne încearcă, iarăși, Istoria, Vremurile sunt la fel, de bejanie, Vărsăm pentru dreptate sânge, strădanic, Transilvanie, îndoliată Transilvanie... Horia să doarmă mai departe, Horia...” (Albă deschisă 'n Albac).

EDITURA CERCULUI

„Bucovina Literară” din Cernăuți s'a mai îmbogățit cu două broșuri despre mănăstirile bucovinene:

Pr. Dr. E. Costea, Mănăstirea Voroneț și Ilie Mandiuc, Mănăstirea Sucevița. Broșurile, prețioase, ca informație succintă și precisă, au text românesc, francez și german.

PREZENTĂND

în studiul d-sale „Ienăchiță Văcărescu” viața, opera și influențele streine ale celui dintâi poet modern al nostru, d. N. Teaciu-Albu, ajunge la câteva concluzii care trebuie reținute: 1. Ienăchiță Văcărescu s'a născut în 1742 și nu „pe la 1740”; 2. Amărâtă Turtura pare a fi fost influențată de Wilhelm Ludwig Gleim și Gottlieb Konrad Pfeffel iară 3. controversele, ca origine, versuri „Intr'o grădină”, se datorează tot influenței lui Pfeffel, ca de altfel și poezia Gefunden a lui Goethe, despre care comentarii recunosc că e scrisă sub influența poeziei Die Nelke a lui Pfeffel. 4. Ienăchiță Văcărescu a fost influențat și de Geistliche Oden und Lieder ale lui Chr. F. Gellert: cf. „A doua moliftă de rugăciune la Sfânta Fecioară”. 5. Influențele germane la I. Văcărescu au venit prin mijlocirea profesorului Weber care l-a meditat pe tânărul boier și poet. 6. Văcărescu este și în privința formei întemeietorul poeziei românești moderne. 7. Versul de 14 sau 15 silabe cu cazuri de care se folosește I. Văcărescu, în ale sale „stihuri” din Istoria împăraților otomani, vers al cărui metru a ajuns la loc de cinste în lirica noastră, nefiind vers alexandrin, cum greșit îl

numește Heliade Rădulescu, este vers identic cu versul niheungian modern, D. N. Teaciu-Albu presupune că acest metru I. Văcărescu îl cunoaște tot prin intermediul profesorului său Weber.

SĂCULCUL

revista de filosofie a d-lui Lucian Blaga are acest cuprins în volumul ei pe Sept.-Oct. 1943: „Despre permanența preistoriei” (L. Blaga); „Umanismul, vesnicia reînnoierii” (Zvezdel Barbu); „Cultură și mentalitate primitivă” (Gh. Pavelescu); „Sonetele către Orpheu de Rainer Maria Rilke” (Walter Biemel); „Problema existenței la André Gide” (G. Hanganu). Recenziile sunt semnate de d-nii Gh. Pavelescu, Z. Barbu, R. Stoichijia și Victor Iancu. Notele, foarte incisive, le icsălesc, cu inițiale, L. Blaga și N. T.

FOLCLORUL

nu e o oglindă a omenscului ci a supraomenscului din noi - a ceea ce e mare, fie în bine fie în rău, în noi, totdeauna” - conchide d-l O. Papadima în „Intr'istorie și fol-

În loc de cronică plastică

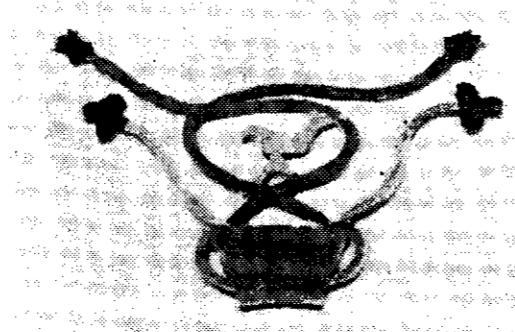
CORBENII

Cerem scuze ce istoriei noastre pentru lipsa cronicei plastice din 10 Octombrie și pentru schimbarea subiectului din actuala cronică. În loc să fie o dare de seamă amănunțită a recențelor expoziții din Capitală, noi am ales CORBENII, un sat de munte în Argeș, drept subiect de cronică. Oricât ar fi imputările ce ni s'ar putea aduce de către actualii expoziții, suntem convinși că și lor, articolul de față le poate fi de folos.

Pornind dela gândul că, pe un pictor l-ar putea servi mai mult indicarea unui loc prielnic pentru lucru, decât descrierea propriei sale opere (pe care deseori o socotește nedreaptă, greșită) voim să deschidem pofta unei călătorii cu scop plastic spre CORBENI.

Dragostea noastră nefermărită pentru inedite spectacole oferite de priveliștile românești, ne călăuzeste. Pictorii - am putea spune oamenii - au o mare trgere de inimă pentru imitație. Descoperă unul ceva, îndată alărgă toți!

Dobrogea a fost pîn' acum marea favorită, ajunsese Balceiul să fie exploatat până la refuz... Nimeni însă, nu se gândea că Balceiul, cu toate frumusețile lui, nu reprezenta în mod exclusiv o priveliște autohtonă. El satisfăcea numai dorința noastră de exotism, puteai găsi într'însul Turcia, Spania, Grecia și alte două-trei țări străine.

Motiv ornamental de casă, în Jud. Argeș

acoperă căsuțele pitite între dealuri, împădurite cu diverși arbori de toate formele și de felurite culori păstrând nuanțe înrudite. Nici o culoare crudă, totul pare calculat în vederea unui ansamblu. Căpștele nu s'auri ci bronzate, lanurile fe porumb uscat sunt roze în soare, ici colo pată vișinie a unei fote sau rânduica albă și neagră, a unei îmbrăcămîni bărbătești, iată ce-ți oferă CORBENII. Dealurile se despart într-o parte și ntr'alta lăsând albia de argint și de mărgele a Argeșului să-și croiască drumul. Verde, negru și arginiu, sunt culorile CORBENILOR. Prunii răscuții, mesteacănii cu trunchiul ca lunăneală și tremurătorii plopi, te îmбие de peste tot, în timp ce răchitele în formă de candelabru evresc se înalță deasupra dealurilor scunde, la un cot de drum. O varietate nemăsurată de priveliști te trage de mână în cătunele alăturate Bucșenești cu vechea lui biserică din 1700, adună ca o cloșcă căsuțele în jurul său pitindu-le talnic, ca puili. Poenarii își duce în trepte, casele spre biserică proiectată pe dealurile viorii. Căpșătenii pustiiți de ape, mai păstrează agățate de dealuri căsuțele lui bătrâne, fermecând ochiul de pictor cu lemnul lor trecut prin toată gama castaniului, sau la peala unei răpe leșioase, surzându-și cu un roș acoperiș de țigă nouă. Cenșurii de toa-

te nuanțele se plimbă peste tot, în timp ce viețuitoare, oameni, animale, copii, își zăgăvesc siluetele colorate la momentul oportun, în peisaj.

Pentru noi, e o enigmă cum aceste locuri, când le privești, îți scot singure paleta și pensulele din cutie... Totuși nu au fost descoperite încă de pictorii noștri vestii!

Cum un Pallady pentru firea cărului, Corbenii au fost par'că inventați, nu s'a încumetat să-l viziteze încă?!

Desigur că înfăptuirea „satului model” de aci va contribui la ridicarea lui, el devenind un punct de atracție puțin banal. Rodul muncii uriașe depusă de arhitectul Bordenache, nu te uimește numai prin realizarea în curs de execuție, ci prin calculul excepțional al fiecărui colț de piesaj minunat, încadrându-se în flece cerdac din satul nou. Corbenii priviți la asfințit de pe platoul satului nou, sunt pentru ochiul de pictor unul din cele mai feerice spectacole ale Europei. Urmărirea schimbării luminii care treptat se retrage din peisaj, dând pe rând fiecărui gard, fiecărei case, o intensitate nouă și par'că o viață mai adâncă, te aduc într-o adevărată stare de exaltație. La poalele platoului, Argeșul serpuind pe lângă el, tremulețul ce transportă lemn, acumă gol de povară dar plin de țărani, în haine de sărbătoare, ce se întorc dela oraș.

Vorbind mai pe larg într'un număr viitor de acest nou sat vom consacra frescelor care împodobesc o impozantă cantitate de case, pe din afară, o cronică specială. Ele au fost executate de pictora Merica Rămnăceanu într'un stil proaspăt, adecuat locului și peretei.

LUCIA DEM. BALACESCU

mele său, ni-l face cunoscut Georges Méautis care descoperă într'o zi la biblioteca din Geneva, o fișă: Duc de Lévis: Maximes et Réflexions. Cum nu auzise încă vorbindu-se de această carte, se grăbește să consulte manualul bibliografic a lui Gustave Lanson. Truda zădărnici, nici autorul și nici cartea nu erau menționate. Acelaș rezultat și după cercetarea ghidului bibliografic al lui Hugo Thième care deasemenea nu știe nimic despre ducele nostru.

NOTE FRANCEZE

De ce această ciudată uitare atât de asemănătoare ostracizării? Georges Méautis e de părere că, autorul Maximelor și Reflecțiilor datorază acest curios destin, titlului său de duce. Este de sigur oarecare aderență în această remarcă, dar ea nu ne satisfac, pentru că au mai fost și alți duci, au fost viconti etc. care sunt destul de cunoscuți chiar dacă nu sunt citiți. Cred că ne-am apropiat apariției cărții: 1808. Epocile mari sunt puțin prielnice creațiilor spiritului. Napoleon n'a avut niciodată noroc cu scriitorii, cu toată slăbiciunea sa pentru bibliotecari. Istoria editurii în timpul Împăratului ar fi cât se poate de instructivă. Niciodată nu s'a citit atât de mult și scris atât de puțin. (Mă gândesc bineînțeles la scrierile care rămân, nu la gazetete).

Ducele de Lévis e un personaj care merită întreaga noastră simpatie. Chateaubriand vorbește de el cu respect. Emigrat la Londra în timpul revoluției, la parte la expediția dela Quiberon unde e rănit. După înfrângere, soldații săi cheamă o bancă, care fiind prea încăleată, nu îndrăzeau să se apropie de țărniștrigând: noi nu vă dăm decât pe comandantul nostru rănit și drapelul; iar ei rămaseră pe loc, plătind devotamentul lor cu viața.

Tot atât de bun scriitor cât și soldat, ducele de Lévis scrie în acea limbă minunată de precisă, bogată și plină, care a fost limba secolului 18. Iată o maximă care îmi place nespus de mult: „Ți se urăște de orice în afară de muncă”.

R. BIEMEL

V. JELERU

TURISMUL ÎN ROMANIA

de CONSTANTIN BACA

„Nu există oameni în Europa care să-și cunoască mai puțin țara ca românii”. Iată un adevăr dureros pentru noi, exprimat de profesorul Nicolae Iorga la Paris în anul 1936 în cadrul unei conferințe ținută la Societatea Normandă de Geografie.

Amintim cuvintele marelui dascăl înainte de a începe să vorbim despre turismul din România, pentru a nu fi învinuți de critică neînțeleasă.

Ne-am obișnuit cu prea multe exagerări din care cauză nu mai credem în nimic din ceea ce ni se spune sau trecem ușor peste orice discuții, fie ele cât de importante.

Că turismul în România se află încă în faza începutului, toți o știm; că s-ar putea face mai mult și mai cu folos, iarăși este un adevăr de care suntem toți conștienți. Dar aceste constatări sunt suficiente ca să punem punct oricărei discuții ce se învește în jurul acestei teme, adesea atât de inflăcărată dar tot așa de repede păsăită.

Nu tot așa de siguri suntem dacă toți cădem de acord asupra a ceea ce numim turism. Părerea noastră este că neînțelegera și dezinteresul ce se arată turismului la noi de către cei mai mulți vin tocmai din lipsa de claritate ce se observă oricând ori discutăm această temă.

această cauză Elveția a fost prima țară în care turismul a luat cea mai mare dezvoltare.

Dar încă nu apăruse turismul așa cum îl cunoaștem noi astăzi. Lipseau posibilitățile de dezvoltare, din care cauză se menținea în cadrul literaturii turistice și al alpinismului.

A doua perioadă de înflorire, poate cea mai importantă, a început odată cu inventarea mașinii cu aburi, care a însemnat extinderea la maximum a mijloacelor de transport. Ceea ce a fost inventarea tiparului pentru răspândirea culturii, a însemnat mașina cu aburi pentru avântul turismului.

Paralel cu dezvoltarea mijloacelor de comunicație au luat naștere întreprinderi tot mai variate și mai numeroase pentru deplasarea și găzduirea călătorilor în toate părțile globului. Totodată au crescut și dorințele de a călători în mai toate straturile populare, mai cu seamă că viața de toate zilele devenea foarte oboșitoare în urma avântului luat de mașinism.

Motivele care promovau dezvoltarea turismului erau din ce în ce mai variate: economice, sanitare, sportive, religioase, științifice, artistice, culturale, administrative, legături de societate, etc. La fel de variate erau condițiile care permitau unei localități sau unei regiuni să atragă și să găzduiască pe călătorii turiști: priveliștea rară, interesul economic, sanitar sau cultural, confortul ce-l oferea, etc.

Din coordonarea acestor două grupe de motive și condițiuni, realizată prin poezia și prin puterea de a călători a oamenilor, a luat des-

voltare turismul din țările civilizate, așa cum îl știm și de avantajele cărui toți profită.

Turismul este unul dintre semnele cele mai convingătoare ale civilizației unui popor și un foarte important factor de propagare a culturii și civilizației.

Multe și mari sunt foloasele turismului atât pentru individ cât și pentru colectivitatea din care face parte, deoarece este foarte gresit să-l ignorăm, tocmai pentru că nu-l cunoaștem în-deajuns important. Stătele apuse ne îndrumă turistic puternic, pentru că și cetățenii lor posedă educația turistică necesară.

Care este situația turismului la noi? Suntem una dintre cele mai bogate țări în valori turistice. Posedăm cele mai variate caturi naturale, care ne dau posibilitatea să devenim o țară turistică de mare valoare, cu industrie turistică foarte puternică. Natura ne-a înzestrat cu peisajii muntoase cum rar se întâlnesc, cu dealuri și văi care ascund izvoare termale dintre cele mai rari; stăpânim o bună parte din litoralul Mării. Flora și fauna armonizează peisajul ca într-o grădiniță plină de viață, iar pe tot parcursul țării avem în vedere înțelesurile bogățiilor românești. Nu ne lipesc nici localitățile istorice, artistice și pitorești, cari, dacă nu împun prin tradiția secolelor, oferă totuși priveliști de neuitat. Un străin, care ne-a vizitat nu numai în București, ci a cutreerat provinciile, văzându-ne... acasă

la noi, spunea plin de admirație: „România oferă resurse turistice foarte variate și prețioase” și mai departe: „... în România se poate gusta cel mai rar parfum al poeziei intime”.

Ceea ce ne lipsește este interesul nostru al celor mai mulți pentru cunoașterea bogățiilor turistice ale țării. Mihail Haret, fondatorul Turismului Român și unul dintre promotorii turismului românesc, spunea nu de multă vreme că la noi, în acest domeniu, „este încă totul de făcut”. Situația nu s-a schimbat prea mult. Un alt iubitor al turismului românesc, profesorul Mihail Manolăscu, spunea într-o conferință: „România este în primăria turismului, o Americă fără americani. Numai douăzeci și opt ani și țara noastră ar vorbi lumea întreagă”.

Și aceasta pe bună dreptate. Există în țară numeroase organizațiuni turistice pornite din avântul cătorva iubitori de natură și susținute de membrii lor cu atâtea greutate; cei mai mulți se pot, totuși, lăuda cu realizări prețioase. Amintim în primul rând Touring-Club-Român (T. C. R.) înființat în anul 1926 prin transformarea unei vechi asociații de turism, „Hanul drumeților”, în noul club, care numără astăzi peste 4000 membri și 9 filiale în cele mai mari centre turistice din țară. A doua mare asociație de turism la noi este fără îndoială Siebenbürgischer Karpathenerien (S. K. V.), care activează în special în Ardeal, încă din anul înființării, 1880, fiind prima asociație de acest fel în țara noastră

Astăzi numără peste 5000 membri și 13 filiale. O altă asociație de turism, care poate revendica realizări prețioase în acest domeniu este „România”, care a avut o foarte bogată activitate mai ales în excursiunile de grupuri mari, în țară și străinătate.

În anul 1935 s'a înființat Oficiul Național de Turism (O. N. T.) pe lângă Ministerul de Interne, care apoi în 1936 a trecut la Ministerul Propagandei Naționale, unde funcționase ca Direcțiune cu următoarele funcțiuni: controlul, îndrumarea, încurajarea și dirijarea tuturor manifestărilor turistice. Activitatea a fost, îngreunată de dificultățile inerente oricărui început, iar mai târziu, când se putea păși la realizări practice și folositeori turistice, a venit războiul, care însemnează o piedică destul de serioasă.

Nici în trecut nu au lipsit asociații turistice, pornite din îndemnul și cu sprijinul iubitorilor de natură. Amintim că înainte de războiul mondial exista în București Societatea Turistilor din România pusă sub înaltul patronaj al Principelui moștenitor Ferdinand I, viitorul Rege și condusă mai mult ani de un comitet în frunte cu Vintilă Brătianu.

Toate societățile, asociațiile și grupările turistice sunt binevenite, pentru că orice înfăptuire, cât de mică, este utilă turismului românesc. Marele obstacol pe care îl întâmpină toți, oricând ori vine vorba de turism, este lipsa de înțelegere a marelui public. Turistul continuă să fie la noi un fel de rara avis, răcit în lumea care nu vede pădurea din cauza copacilor.

Avem bogății turistice dar nu știm să le folosim.

Avem țară frumoasă dar nu o cunoaștem. Ne lipsește la cel mai puțin educația călătoriei, sau după cum ar spune Constantin Goleacu, ne lipsește arta de a călători.

Motivul sunt multe și mai ales multe pot fi invocate de cei ce în neapărat să le găsească, dar prin aceasta avem cea mai evidentă confirmare a lipsei obișnuinței și voinței de a călători, cari sunt în primul rând necesare. În toate domeniile se învește greutăți, la noi și aiurea, dar după cum foarte bine spune nemții, greutățile deaceia ne sunt date ca să le învingem.

Fără îndoială că ne lipsește multe condițiuni pentru dezvoltarea turismului: șosele, case curate, confort, poliție, — dar ceace ne lipsește în primul rând este obișnuința, pornită din voința fiecăruia, de a călători.

Vedere din munți

După unii turismul nu ar fi altceva decât nevoia, după alții plăcerea de a călători; alții simplifică și mai mult noțiunea, reducând-o la alpinism sau sport și în sfârșit nu puțin sunt aceia cari confundă turismul cu biroul de voiaj. Nu mai vorbesc de cei cari se grăbesc să desconsider turismul pe motiv că n'au nevoie, adică nu sunt nici bolnavi și nici nu sunt îndemnați să la bastonul și să o pornească la drum. Îi amintim numai în măsura în care exemplul lor arată că de puțin este cunoscut turismul la noi, așa cum ar trebui să fie.

Turism nu înseamnă numai nevoia, n'ci numai plăcerea de a călători; cu atât mai puțin nu înseamnă numai alpinism, sport sau birou de voiaj. Toate acestea sunt componente ale unei probleme mult mai vaste, după cum vom vedea mai departe.

Cuvântul „TURISM” este de origine franceză și înseamnă mișcare în aer liber, recreere în mijlocul naturii. Același cuvânt a fost adoptat de elvețieni, italieni și englezi. Germanii din contră zic „Fremdenverkehr” adică circulația străinilor. Dar prin străin, în cazul de față, se înțelege nu numai persoana din afara granițelor, ci orice persoană sosită într-o localitate, adică străin de locul unde se stabilește pentru o anumită perioadă de timp în scopul satisfacerii unei dorințe de ordin personal, adică unei trebuințe turistice.

Manifestările turistice cunoaștem din cele mai vechi timpuri, dar turismul ca preocupare științifică este destul de recent. Profesorul Oppenheimer de la Universitatea din Frankfurt a/M., care s'a ocupat pe larg de turism, mai cu seamă de latura lui sociologică, spune: „omenirea datorează turismului cea mai mare parte din cultura la care a ajuns”. El a fost motorul progresului în omenire.

La popoarele primitive se obișnuia — și pe acoluri se obișnuiește încă și astăzi — ca triburile să se viziteze din timp în timp. Profesorul Wegener, într-un studiu asupra Geografiei turismului, amintește obiceiul semoanilor printre primele manifestări turistice. Tribul pornea, dela mic la mare, în bărci frumoase sculptate și decorate cu flori, în cântece și dansuri; după zile și nopți de plutire, ajungeau la alt trib, unde aveau loc mari serbări cu ocazia cărora își schimbau cadourile și noutățile. O întreagă serie de obiceiuri caracterizau aceste serbări, printre cari amintim casa oaspeților, numită Palat, în care locuia cea mai frumoasă fată a tribului, Taupo, a cărei misiune era să întâmpine pe oșpeții și să-i distreze.

Manifestările turistice au evoluat dela popoarele primitive până în vremea noastră, după timp și loc, după posibilități și după gradul de cultură și civilizație. Pe bună dreptate spune Glücksam că „turismul reprezintă o bună parte din istoria relațiilor dintre oameni”. Scriitorul Rovers și-a luat greaua misiune să cerceteze acest capitol din istoria universală și a dat la iveală o lucrare — Kulturgeschichte der Gaststätte — pe cât de voluminoasă pe atât de importantă, pentru că arată legătura strânsă dintre etapele evoluției omenirii și manifestările turistice.

Dar față de vechimea manifestărilor turistice, turismul ca preocupare științifică este — după cum aminteam — de dată recentă. Prima perioadă de înflorire a fost în epoca rococo-ului francez, odată cu opera lui J. J. Rousseau, care pleda pentru întoarcerea la natură. Numai natura îl poate reda omului, ajuns la îndoiala propriei sale existențe, din cauza rafinamentului și a progresului științific, unitatea și liniștea interioară. Redeschimbarea simțurilor pentru natură, într-o vreme în care omenirea nu-și găsea astămpăr, a însemnat un puternic curent pentru marea carte a naturii. Goethe, Schiller, Byron, Perceval, Dante, Leonardo da Vinci, Dürer, Tizian și-au îndreptat privirile către natură, ascultându-i melodicele simfonii și descifrându-i culorile decorului. S'a născut astfel o foarte bogată literatură turistică: poezii care cântau peisajul, proză de călătorie, romane, altături de o frumoasă pictură pe care o admirăm și astăzi. Cei mai mulți au cântat frumusețile peisajului elvețian, datorită în mare parte poziției geografice centrale în Europa a federației cantoanelor din Alpi; din

IERI, AZI, MÂINE... MEREU

Pentru Dumnezeu, nu mă lăsa să singur! Nu mai pot îndura singurătatea, mă omorâ! Și dușmanul meu, cel mai crunt dușman pe care l-am avut vreodată, se prelungea timp prin crăpături și intră în casă. Zădărnice am încercat poezie cu lacrimi, am pus zăvoarele la uși, am astupat ferestrele! Cât de bine mă așez ascunde, El vine cu mine. Mă urmărește, mă pătrunde și pentru El nu există porți zăvoare.

Uneori cred că am scăpat, că s'a plictisit și a plecat. Dar nu a puc să răsuflu ușurat, căci iar îl simt. Vine tiptil cu pași de pădă și de odată, ajuns aproape de mine, începe să facă un șgomot a-surzitor. Apoi coboară iar în tăcere. Dar e o tăcere din care aștept cu groază să isvorască iar tumultul. E o tăcere în dosul căreia se ascund toate șgomotele, o tăcere care știe că poate oricând să se destrame lovită de toate sunetele ascunse pentru o clipă. Poate că tocmai liniștea aceasta atât de apăsătoare e mai dureroasă ca șgomotul. E o încordare, o privire a întregii ființe; șar zice că încetează viața pentru o clipă.

De-odată, șiret, șgomotul pe care-l așteptam în afară, irupe în mine. Da, isvorăște din mine.

Obosită de popas, viața rupe nemiscarea și se naște iar clocoțitul. Tămplele încep să bată sacadat, îmi aud inima ca un ceasornic grăbit și toată avalanșa vieții care se revarsă în mine cu mai multă furie după oprit, se scurge cu fulgere, prin tot corpul.

Abea acum, încep iar să percep dușmanul care se ascunde o clipă. Abea acum vine iar rânjind și parcă mai tare ca înainte, îi clămpănesc dinții.

„Clamp!... clamp!... Șgomotul hidos se repetă, într-una.

Se oprește de-odată. Poate s'a sfârșit...

Dar nu. S'a opintit parcă și a căscat în șir, de douăsprezece ori câte două. Apoi iar, neobosit, clămpănă într-una...

Întro zi nu știu cum, s'a oprit. Plecase? Obosise? Am simțit de-odată o ușurare mare. Îmi spuneam că liniștea va fi deplină.

Am privit pendula amușită. Limbile incremeniseră la douăsprezece dar n'apucase încă să bată. Și-atunci mi-am spus: „A plecat, El a plecat și s'a mistuit iar în haos... M'am liberat!”

Nu mă mai urmărește, nu mă mai chină!...

Și ziua aceea am voit să fie sărbătoare.

Am deschis toate ferestrele, să intre primăvara, căci știi? Venise primăvara!

Și a intrat soarele în odăile întunecoase și nucețigile unde dormise, El, dușmanul.

Auzeam pentru prima dată șgomotele primăverii. Cântau păsărelele —, ce curios îmi pare acest diminutiv rostit de mine! parcă mi-e ruginită limba...

Mă simțeam alt om. Parcă înviașeam. Se întâmplase cu mine, o minune. Aveam alți ochi. Închipue-ți că am văzut cerul! Și po-mi înmuguriți, și țigăncile cu ghiocci și violete...

Și m'am surprins într-o oglindă, zămbind!

Îmi erau pașii mai ușori, mai elastici. Nu mai călcăm apăsat și rar, cu capul în pământ.

Am trăit atunci cum niciodată nu trăisem.

Uitasem că mă duc spre casă. Rătăceam fericit pe străzi.

De-odată m'a oprit cineva: „Domnule, te rog, cât e ceasul?”

A fost o năruire. Parcă a căzut în adânc, toată lumina. Primăvara fusese un vis. Se deschisese iar praștitele. Devenise totul căer. Și nu știu ce senzație de prăbușire, de totală prăbușire...

E se întorose!

Se jucase doar, dispărând. Acum se întorose mai necruțitor. Nu!... Nu!...

Mă apărăm voin să-l gonesc. Să-i tăgăduiesc existența. Dar rânjea. Iar rânjea.

Am simțit cum încep să mi se răscească mânele. Curios. Parcă pusesem în ghiață, vârful degetelor. Apoi, mâna întregă și senzația de glacial se urca încet, prelângându-se spre braț.

„Nu!... Nu! Pleacă!”

Strănsesem în strigăt toate puterile ce-mi rămăseseră. Îmi spuneam că nu depinde decât de voința mea să-l gonesc.

Ridicând degetul, mi-a arătat cadrulul ceasului din colț.

Și clămpănind iar, mă asigură strigând: „Eu exist, eu exist, în tine, dincolo de tine, pretutindeni...”

Ha, ha!... Da, eu exist, ha! ha! m'auzi?”

Devenisem iar, bietul Om.

M'a luat de mână și m'a dus la primul ceasornicar din drum.

Mi-am cumpărat un ceas de mână.

Am intrat în casă frânt. Tot El mă adusesse. Și poruncitor, mi-a arătat ferestrele deschise, prin care intrase primăvara.

Le-am închis umilit.

Slugarnic, am învățat iar pen-

dula care a sumat cele douăsprezece bății câte două, la care tocmai se oprise.

Apoi m'am așezat cuminte pe un scaun, cu spatele la ferestră. Și-am început iar să ascult „clămp, clămp!” morfonditul pendulei.

Mă îndușeam. Mi-am desfacut cravata și mi-am deschis cămașa.

El îmi pusese iar, mâna de plumb, pe umeri.

Am așteptat așa, nemiscat, să caște iar pendula; de două ori câte două, de trei ori câte două...

Aveam impresia că mă coceș. Prea greu apăsa mâna Lui.

Rânja mereu: „Exist, exist, fără voia ta, fără voia voastră bieți oameni!”

Și clămpănitul pendulei aproape: „Da, da!”

„Uite și asta, ce mic e și mă cunoaște, și știe că mi-e slugă!” arăta El spre ceasul de mână pe care-l cumpărasem.

Ascultător, fără nici o rămășiță de voință, am privit îndelung ceasul acesta mic.

Și de-odată, m'a prins groaza. Limbile minutarului alergau în jurul cadranelui parcă fugărindu-se cu știință că nu se pot ajunge una pe alta. Treceau, una în urma celeilalte, pe același drum. Era o continuă joacă.

Deodată n'eam mai vrut să-mi las ochii duși de fuga limbilor. L-am oprit pe un punct — pe o liniuță mai răsărită care arăta douăsprezece. Și am așteptat acolo, nemiscat, să vie limbile. A sosit întâi cea scurtă. Fără nici o ezitare, fără popas, a trecut nepăsătoare. Apoi a venit cea lungă, urmând-o docil. Și-asa mereu, șirașa mereu, fără odihnă, se fugarău sub porunca aceluiaș necruțitor stăpân: El, marele dușman.

Acum nu mai ascult clămpănitul pendulei. Stau mereu cu ochii ațintii pe cadranelul ceasului de mână. Mă fixez în câte un punct și aștept acolo minunea: să se oprească măcar o clipă una din limbi. Am încercat pe rând fiecare punct al cadranelului.

Uneori vreau să plec și eu. Să mă duc și în monotona călătorie, să mă învârtesc cu limbile ceasului în dreptunghiul cadranelului. Uneori plec cu limba cea lungă, alte ori cu cea scurtă și totdeauna eu obosesc și ele își continuă drumul cu nepăsare.

Simt că e mai bine pentru mine să mă opresc și să aștept. Mă finteusc pe rând în dreptul fiecărei liniuțe răsărite și aștept să treacă pe acolo uneori întâi limba mare, alte ori întâi cea mică și nu-mi mișc privirea până ce simt că nu mai pot număra de câte ori cu trecut limbile pe axole.

Apoi, pentru variație, îmi aleg alt punct. Și iar începe goana. Și așa mereu.

Aș vrea, tu omule care mi-ai ascultat povestea, să nu pleci. Să nu mă lași iar singur cu El, necruțitorul meu stăpân. Să știi cu mine, să-mi îți mâna și să-mi arăți primăvara.

Dar știu, nici tu nu te poți opri aici lângă mine sau aiurea. Așa vrea El. Nici tu nu poți rămâne locului, ca și limbile fără odihnă ale ceasului meu.

Poate, acolo, nu știu unde, e Cinea care te urmărește și pe tine, fratele meu, așa cum eu urmăresc limbile ceasului.

ARISTITA GABRIELESU

Oboseală

Treci cu povara poate a nopților pe gene și în inelul spaimii în suflet aprig străns — Se'mpart nedăruite în unduiri violente Rotirile din ochii care-au privit și plâns.

Ajunge pe ape limpezi de'nchipuire iar Ca porumbelul tainei nemistuit de vâmi Să'nnoți cu amintirea — sargasă și cleștar — Când aurora linge însângerate răni.

Te depărtezi și veșnic din clipă te desprinzi Să te închiți în alte încețoșate clipe, Multiplicat și-e sborul în flăcări de oglinzi Și fulgii oboseli din stoarsele aripe;

Și iarăși măi slugarnic te'ntorci și ingenuchi Lângă'nceputul care îndepărtat te strânge, Să te găsească vremea, în desfrunze, trunchi Pe care fulger negru nu poate a-l înfrânge...

LUCIAN VALEA

Bătrânul aed

Din somnul de pe ape culege n'țeleșul Visului care sărută tăcerea Și în domuri de-amurg el este alesul Cu care huluții încep tătălierea.

Din racla de-azur mai strănge-o lumină Și brațele Artei cu-aloe le udă Ca miriș cei noui să poată să vină Și cântecul lui cu liniștea-i rudă.

Palma-i de mirt destinul îndoale Pentru ca visul să-și nalțe columna Și în băi de mistere creștetu-și moale El — bătrânul aed cu fruntea ca luna.

ION APOSTOL POPESCU

Acuarela

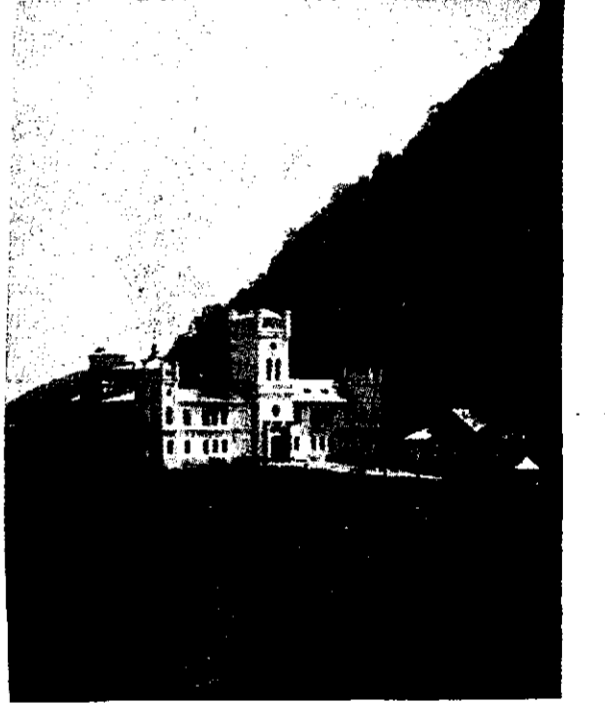
Plouă: peisajul monoton și vechi, Peste câmp, copaci, peste tranșee; Stă tăcerea tupilată în urechi, Caldă ca o mână de femeie.

Vântul ș'a oprit pe vârf de munte Odihnindu-și truda și obida; Picăturile de ghiăș cad mărunte Peste fața cum e cărămidă.

Liniște și câmp și stepă arsă, Zare multă ca în runde porturi — Inima pornită înspre casă În răstimp oftează pe sub corturi.

Nicio pasăre sub nori nu trece, Obosite dorm tranșeele amândouă; Ploaia le sărută'n fugă rece, Timpul doarme. Plouă... Plouă...

RADU PĂTRĂȘCANU

Mănăstirea Tismana

Este direct condamnabilă neatenția noastră a celor mai mulți la invitația naturii, care este așa de bună cu noi. „Natura nu crează nimica urât” spune Bucura Dumbrava. „Natura ajută omului să ajungă la un înalt grad de dezvoltare când simte nevoia curățeniei și a frumuseții în juru-i”. Și tot Bucura Dumbravă spune: „Cultivarea turismului este unul dintre cele mai bune mijloace de educație. Iată cum turismul la noi, a cărui dezvoltare i-o dorim din toată inima, este în primul rând o problemă de educație, cum foarte bine observă și d. Valeriu Pușcariu.

Cu toate înfăptuirile mici și mari, este statului și asociațiilor private, nu ne putem mândri cu o mișcare turistică națională, cu un turism bazat pe straturile largi ale poporului; și aceasta pentru că ne lipsește esențialul, adică înțelegerea celor mai mulți pentru turism. Robert Glücksam în lucrarea sa „Teoria turismului” spune: „Statul care vrea să creeze o conștiință turistică trebuie să învețe pe fărâș să știe să primească”.

Se fac mari eforturi pentru propaganda turistică în străinătate. fără să dispunem de organizarea corepunătoare. „România nu are nevoie să fie recomandată” spune Nicolae Iorga în „La Roumanie pittoresque”.

Să-i punem mai întâi în valoare bogățiile turistice, să învățăm să le cultivăm cu gust și interes, să ne facem o educație turistică de care se simte atâtea nevoi, — și pe urmă strălăim vor veni fără să-i invităm și vor rămâne foarte mulțumiți. Aceasta va fi cea mai bună propagandă ce ni se va face.

Dar pentru aceasta, repetăm, va trebui să realizăm mult, atât în domeniul practic al industriei turistice, cât mai ales în pregătirea sufletească a poporului.

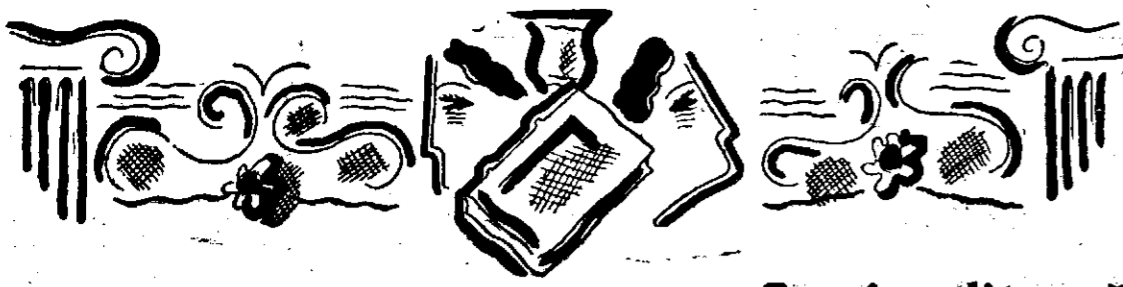
Să nu fim nerăbdători. Turismul românesc trebuie privit, oricând de curios s'ar părea unora, ca o problemă de viitor. Deaceia este mai bine să construim înțec dar sigur, decât repede dar superficial. N'ar fi rău dacă am încep cu educarea copiilor în școală. Construcția de străzi și hoteluri pentru turismul românesc de mâine trebuie să meargă paralel cu pregătirea sufletelor, cari să știe să le înțeleagă.

Să pregătim întreprinzători, dar mai ales admiratori turistici. Să creem condiții prielnice de călătorit pentru fiecare, dar și îndemnul la aceasta. Să facem pe fiecare să înțeleagă că „omul modern trăiește nu numai cu ceea ce creează ci mai ales cu ceea ce știe să admire”.

Deaceia cât mai multă propagandă turistică în școală și în viața de toate zilele. Numai așa vom construi armonice și unitare, edificii turistice românești pe care îl dorim cât mai realizat pe toate planurile. Profesorul Nicolae Iorga nu a vrut să ne arate într-o lumină defavorabilă, când a mărturisit la Paris că „nu există oameni în Europa care să-și cunoască mai puțin țara ca noi”; din contră, suntem siguri, a regretat că trebuie să exprime acest adevăr dureros. Este de datorita noastră să-i ascultăm îndemnul și de dincolo de mormânt, ochii lui ne vor urmări pașii pe culmi de munte sau pe cărări cu troițe și mănăstiri, — bucurându-se de bucuria noastră.

Și atunci turismul românesc va fi în floare

Cronica literară

D. Caracostea: Creativitatea eminesciană C. Ardeleanu: O crimă Aurel V. Sânger: Melopei

1. „Creativitatea eminesciană” (Edit. Fund. Regale, București, 1943), noua lucrare a profesorului D. Caracostea este, fără îndoială, studiul cel mai complex dedicat Luceafărului, plămădirea dominantă a mare-lui poet. Considerând că un poem de valoarea și dimensiunile Luceafărului trebuie să cuprindă, nu numai implicite ci și vizibile sau altcuvăta tangibile talenele creației lirice la Eminescu, profesorul D. Caracostea studiază, rând pe rând, — în mod genetic însă, — toți factorii determinanți, — d. prof. D. Caracostea le-ar zice creativi, — din consensul cărora a rezultat minunea, până în prezent cea mai strălucită, a poeziei noastre. Astfel, la interesat problema dacă la baza Luceafărului poate fi pusă vreă trînire personală a poetului (Cf. „Experiență și poezii”), problema pe care eminescologul D. Caracostea o rezolvă prin teoria transubstanțierii: („Crearea de la jocul tîronei, pe marginea vieții la expresia mentală și cristalizarea esențialității vieții este ceea ce numesc transubstanțiere”), și l-au interesat toate acele raporturi, aspecte și probleme prin care se încercă să se dea fie anumite interpretări Luceafărului, fie interpretare definitivă. Departate de a fi om al unei singure perspective, profesorul D. Caracostea, studiază și — spune cuvântul autorizat — și spune la mit și creativitate, cu privire la interpretările mitologizante și freudiene ale basmului-izvor, și cu privire la probleme cuprinse în capitole ca „Necesitatea tipologiei folclorice și literare”, „Complexul om-zău în folclorul la Eminescu”, „Conflictul femeie-zeu în mit și la Eminescu”, „Elemente populare și modificări culte în basmul izvor”, „Anticipări modelatoare în prima versiune a basmului”, „Din laboratorul eminescian”, „Cronologia primelor versiuni”, „Fantazie și reflecție”, „Portretistica”, „Liberarea de superstiția materialului”, „Imperative estetice în plămădirea Cătălinei”, „Cum plămădă Eminescu”, „De la forma internă la ideologia estetică”, „Concordanța între personalitatea și estetica poetului”. Este, cu alte cuvinte, investigat tot ce se poate în punct de plecare, drum și țel, începând odată cu îndemnul lui, care l-a făcut atent pe poet asupra unui „subiect atât de înalt și până la realizarea acestui subiect în forma dată publicității. În cadrul unei cronici literare care se rezumă, în mod obiectiv, la cele câteva pasaje de prezentare a unei opere, ar fi străduință zadărnice să insistăm asupra cuprinsului „Creativității Eminesciene”. Ceea ce d. prof. D. Caracostea a condensat ca informație, logică și intuitiv, în peste două sute de pagini, nu poate fi rezumat. În afară de acestea o carte care încearcă să pună în țel lumină și desăvîșire nouă procesele genetice ale Luceafărului și care merită să rămână model metodologic pentru toți adepții creativității, nu ar putea fi discutată decât într-un studiu dedicat, mai întâi, principiilor dela care pornește profesorul D. Caracostea și apoi abia studiul referitor la soliditatea argumentațiilor de ordin informativ, logic și intuitiv. Ar fi însă neavut să se creadă că un autor de talia d-lui D. Caracostea nu se întemeiază pe aparatură științifică foarte bine controlată. Rămân, cu alte cuvinte, principiile, iar ele se reduc, în ultimă analiză, la creativitate. Ce este creativitatea? „Înțeleg prin creativitate românească”, — scrie d. prof. D. Caracostea la pagina a noua a lucrării d-sale, — „ansamblul acelor factori care au dus pe cei mai alesi poeți ai neamului la o expresie unică și care, întrucat ne recunoaștem în ea, este deopotrivă cu însăși ființa noastră”. Implicând limba, astfel de plămăduri sunt stâlpi ai caracterologiei naționale. Există, așa dar, factori cari îi fac pe poeți cei mai alesi ai neamului să atingă anumite culmi expresive. Aceste culmi rezultă însă din ansamblul factorilor respectivi, iar în ele, în calitate noastră de membri ai comunității etnice căreia îi aparține și poetul, ne recunoaștem în aceeași măsură în care recunoaștem deosebirea esențiale dintre neamul nostru pe deoparte și celelalte națiuni pe de alta. Sau, pe scurt și metaforic: în opera poetului mare vibrează, generatoare de marelui

die unică, toate coardele neamului său, deci și coardele sufletului nostru dacă facem par-tă din acest neam. Aceasta în-seamnă că un Eminescu nu poate fi decât poet român, ba mai mult: Un Eminescu nici nu ar fi putut apare în altă parte decât numai între hotare etnice românești Dar aceasta mai înseamnă că nici un străin de sevele constitutive ale etno-sului unei națiuni, — ale na-țiunii românești în ceace nu privește, — nu poate da opere reprezentative pentru noi. Teza d-lui prof. D. Caracostea este bi-univocă. Nu în înțelesul termenului cu care operează matematicienii, ci în înțelesul care trebuie dat oricărei adevărate concrescențe: Eminescu, — și, cu el, oricare poet român reprezentativ, — nu poate fi privit decât apar-tinând în aceeași măsură neamului nostru în care măsură neamul nostru îi aparține lui Eminescu. El este „Eminescu și neam românesc” când îi cercetăm personalitatea, precum neamul românesc este „neam românesc și Eminescu” odată ce studiem culmea expresivă concretizată în Luceafărul. Bi-voicitatea rezidă, așadar, în raportul „poet: neam” (sau și „neam: poet”), iar univocitatea în opera rezultată. D. prof. D. Caracostea are deci tot dreptul să conchidă: „Implicând limba, astfel de plămăduri sunt stâlpi ai caracterologiei naționale”. Concluzia d-sale deschide, dintr-o dată, perspective oare-cum neglijate sau puse pe plan secund de către teoreticienii eminescologii și autonomismului literar, căci din concluzia aceasta derivă, în mod stringent, adevărul că mult dis-cutatul etnicism nu trebuie căutat numai în zăcămintele fol-clorice. El există, a priori, și în opera de valoare a tuturor poe-ților și scriitorilor români. Teo-reticosește s-ar putea discuta mult în jurul creativității așa cum o vede profesorul D. Ca-racostea care, prin teza pe care o prezintă, se situează printre cugetătorii noștri cei mai controversați. „Creativitatea este creatoare și, cum orice do-mentu teoretic fecund nu ne poate fi decât profitabil, o con-siderăm drept o cucerire bine-venită. Deaceea recomandăm cetito-riilor noștri în mod special „Creativitatea eminesciană” operă care, ca izvor informa-tiv și ca model metodologic, se prezintă asemenea unui plai însoțit, — iar aceasta nu numai în ceace privește Lucea-fărul lui Eminescu. 1. Am citit poate în prea mare grabă romanul O crimă al d-lui C. Ardeleanu. Ni s'a întâmpinat însă un lucru ciudat: Trebuia să-l cetim cum l-am citit. O crimă, cu subtitlul: „Toți își fel și niciunul ca altul” (Edit. Contemporană, 1943), are și ceva de roman polițist. Nu știm dacă intenția d-lui Carol Ardeleanu a fost să dea o astfel de alură cărții d-sale. Fapt e că noua operă te solicită să-i poți lumină și desăvîșire nouă procesele genetice ale Luceafărului și care merită să rămână model metodologic pentru toți adepții creativității, nu ar putea fi discutată decât într-un studiu dedicat, mai întâi, principiilor dela care pornește profesorul D. Caracostea și apoi abia studiul referitor la soliditatea argumentațiilor de ordin informativ, logic și intuitiv. Ar fi însă neavut să se creadă că un autor de talia d-lui D. Caracostea nu se întemeiază pe aparatură științifică foarte bine controlată. Rămân, cu alte cuvinte, principiile, iar ele se reduc, în ultimă analiză, la creativitate. Ce este creativitatea? „Înțeleg prin creativitate românească”, — scrie d. prof. D. Caracostea la pagina a noua a lucrării d-sale, — „ansamblul acelor factori care au dus pe cei mai alesi poeți ai neamului la o expresie unică și care, întrucat ne recunoaștem în ea, este deopotrivă cu însăși ființa noastră”. Implicând limba, astfel de plămăduri sunt stâlpi ai caracterologiei naționale. Există, așa dar, factori cari îi fac pe poeți cei mai alesi ai neamului să atingă anumite culmi expresive. Aceste culmi rezultă însă din ansamblul factorilor respectivi, iar în ele, în calitate noastră de membri ai comunității etnice căreia îi aparține și poetul, ne recunoaștem în aceeași măsură în care recunoaștem deosebirea esențiale dintre neamul nostru pe deoparte și celelalte națiuni pe de alta. Sau, pe scurt și metaforic: în opera poetului mare vibrează, generatoare de marelui

mariaj, este căsătorit, caută să-și redobândească libertatea odată ce se convinge că nu va putea fi soția ci numai între-tinută lui Ștubei. Intenția de-vine hotărâre din ziua unei violente altercații cu d-na Ștubei. Pus în situația să aleagă între soție și iubită, inginerul e, firește, nedecis. Zina Ispășoiu care iubește sau nu pe Constantin Armașu, personaj cu care începe acțiunea romanului, recurge la strate-gema clasică de a-l face gelos pe Ștubei. Acesta o ucide. Vina cade pe Armașu și pe unchiul său Dumitrușcu. Armașu și Dumitrușcu sunt doi rătăciți, în plus primul este un semidement, iar sexagenarul Dumitrușcu un noborlu mitoman. Paralel mersul acțiunii e secundat de năzuințele surori-lor Serban care umblă după măriș și-și văd visul cu ochii în, cele din urmă. Cam acești-a sunt vectorii acțiunii. Romanul nu prezintă, așadar, meandre psihologice-te valorificabile ci se desăvîșoară ca un arabesc. Tocmai acest mers îl face antrenant prilejuind o lectură pe placul celor ce nu se incurcă în pro-bleme sau analize subtile și complingente. Dacă are anumite scăderi de ordin constructiv, — și le are, — O crimă păcătuiește prin disproporția dintre capitole, disproporție datorată faptului că autorul insistă, spre exem-ple, prea mult asupra unui Du-mitrușcu. E, acest Dumitrușcu, totuși personajul cel mai bine conturat al romanului. Judecat din punct de vedere al stilului d-sale, d. C. Ardeleanu adoptă prea adesea, modulul de ex-pressie reportericești. Epilogul putea lipsi. Credem că O crimă nu a reușit pe deplin și din cauză că autorul a căutat să dea o interpretare literară speței reale dela care a pornit. Dară, dat fiind că nu orice Crimă trebuie să-și aibe, neapărat, și Pedepsă, cartea d-lui C. Ar-deleanu se situează printre noutățile de calitate ale anului literar 1943. 3. AUREL V. SANGER este pseudonimul de poet al profeso-rului și cercetătorului Aurel Vasiliu. În 1937 poetul Aurel V. Sânger și-a publicat Car-tea Soarelui, un volum foarte bine primit de cercurile li-terare bucovinene, căci, deși nu esie bucovinean, d. Aurel Vasiliu se consideră și este considerat drept bun fiu a-doptiv al Pării Fagilor. De a-tunci cercetătorul Aurel Va-siliu a mai dat la lumina zilei patru lucrări doveditoare de aleasă pregătire științifică. „E-minescu, un mare neînțeles” (1940), „Asemănări între doi adversari: Eminescu-Macedon-ski” (1940), „Bucovina în via-ța și opera lui Eminescu” (1943), — lucrare masivă și documentată incomparabil, — și „România în două geografii de A. Hottin și N. Nicolau” (1943). Recent apărutele ME-LOPEI (Editura Cercului „Bu-covina Literară” Cernăuți, 1943), reprezintă cea de-a douăa recoltă poetică a d-lui Aurel V. Sânger. După cum mărturisese acu titlul „accentul care cade asu-pa poemelor străne în nua care a sonetistului din 1937, este cel melodios. În evoluția poetului Aurel V. Sânger, acest fenomen e semnul înocării la izvoarele iraționale, singurele adevă-rate ale poeziei lirice. Este însă și semnul aplicării poetului peste propriile sale bogății su-meflești, deci semnul întoarcê-ri dela totul ce poate fi de-terminant, exterioră, livres-că sau de altă natură. D. Aurel V. Sânger a găsit, după trudnice peregrinări cu min-tea, zăvoaiele inimii: „Deschide porțile cetății, unde te-au închis Nu știu ce vrăji, de-ai adormit în basm și vis. Tu, ce-ai cules din florile cernite Tămăia tainei infinite, Reversă liniște și har În sămburele sufletului meu amar; Cădelnătează lin balsam Ca florile de măr ce bat în geam Din colțurile amintirii te adun, Cum aş culege flori să te încunum Și să-ți presar cărarea, ca să vii În golul nopților pustii. Sint suflul slab al sufletului tău, Cum țvorăște susurând ea un păruu

Universul Literar

CĂRȚI ȘI REVISTE

ORIENTĂRI

revista de preocupări juridice, economice și sociologice a apărut cu următorul sumar: Victor Popescu (Perspective economice), Cotaru-Oroveanu (Perspective tehnice), Traian Chelariu (Perspective sociale), Victor Bădescu (Spiritu doctrinar și solidaritate socială). Remarcăm că toate contribuțiile de mai sus gravitează în jurul importante probleme a zilei de mâine așa cum o vede un mănunchi de tineri. — La însemnări ischiesc: Barbu Niculescu, Eugen Trancu-Iași, Ștefan Cioacăleu și Gh. Seltan. Vom reveni în numărul viitor.

REVISTA BUCOVINEI (Anul II No. 9 — Sept. 1943) vine cu câteva surprize: „O umbră rămâne pe culmi mai departe” (versuri de George Pătrăuceanu), „Panerul cu

bil cea mai cutezătoare personalitate literară a ultimului deceniu transilvan, merită să își deschidă o cale cât mai largă, o difuzare amplă sub semnul fierbințe al îndreptimului și al artei” — scrie, în Vremea (17-X-ert.), d. V. Netea („M. Beniuc și poezia refugiatului).

D. M. Beniuc, pe care l-am apreciat întotdeauna, are sub tipar, la Fundația Mihai I (Colecția „Cartea refugiatului ardelean”) un volum de versuri scrise în refugiu. Volumul va apare sub titlul: Orașul pierdut.

TOT IN ACEEAȘI COLECȚIE vor mai apare „Drum spre Tară” de Gabriel Tepelea, nuleve istorice incununate cu premiul Ardealului; „Flori la icoană” de Vasile Netea; „Poezii” de Lucian Valea, precum și retipăriți din I. Slavici, O. Goga, Pavel Dan și L. Rebreanu.

PE D-L GEORGE DRUMUR harnicul și incoruptibilul prim redactor al Bucovinei Literare îl prețuim îndeosebi pentru știința cu care înțelege și de-a puls revistei pe care o condu-

rod” (15 catrene de I. Loghin) și „Scrisoare tristă și săracă” (versuri de B. Frunte). Cu poeme foarte bune mai colabo-rează: Gheococ Coca (Liniște pe gând), Adelina Cârdei (La Putna), Neculai Roșca (Ele-gie), Teofil Lianu (Moartea gravurului iconar), N. Tăutu (Cerul din fântâna mea) și Ion Cârdei (Octombrie).

D-l Dragoș Vitencu, vrednicul secretar de redacție al revistei contribuie cu un portret al lui Tudor Flondor compo-zitorul bucovinean, iar Ioan Negură, Aurel Vasiliu, Me-lania Livadă, Augustin Z. N. Pop cu studii și proză literară.

Revista Bucovinei se men-ționează la un frumos nivel de revistă provincială conștientă de misiunea ei. FĂRĂ A FI o poezie de tribună, deși in-trunește caracterul viguros al acesteia, poezia de refugiu a lui Mihai Beniuc, incontestat-

CÂND ERĂ BUNICA FATA volumul de amintiri vesele și duloase din Bucureștiul de altă-dată, datorit d-lui C. COSCO, a eputat două ediții în câteva luni. În unanimitate, critica s'a pronunțat în termeni deosebit de elogioși la apariția cărții, iar cititorii nu au lipsit să sublinieze valoarea scrisului plin de sevă al d-lui Cosco. Editura „Universul” a pus sub tipar cea de a treia ediție a „Bunicii” care va avea, suntem siguri, aceeași soartă ca și pri-mele donă!

TOAMNĂ IN PARADIS se intitulează foarte frumos pre-zentatul volum de poeme pe care Horia Nițulescu l-a scos zilele acestea, la imprimăriea peniten-ciarului „Văcărești”. Cartea cuprinde patru cicluri: Caligraful, Intâia chemare, Dru-mul Argonautului și Tara de

brumă, în care sunt străne o mare parte din versurile publi-cate prin diferite reviste. Despre valoarea poeziei lui Horia Nițulescu ne vom ocupa într-un număr viitor, la cronica literară.

PETRE STATI: ANTOLOGIE LATINĂ

A apărut la Iași, în editura „Cuget Moldovenesc”, cea de-a treia ediție din Antologia Latină — Poezii lirice — în traducerea d-lui Petre Stati. Găsim în acest volum tămăciri din Lucretiu, Catul, Virgiliu, Horațiu, Tibul, Propertiu, Ovidiu. Ajunzând la a treia ediție, An-tologia prezentată de d. Petre Stati dovedește interesul pe care cititorii d-lea noi îl arată posiei elaste latine.

TRAIAN CHELARIU

Detractorii literaturii ardelenne

(Urmare din pag. 1-a)

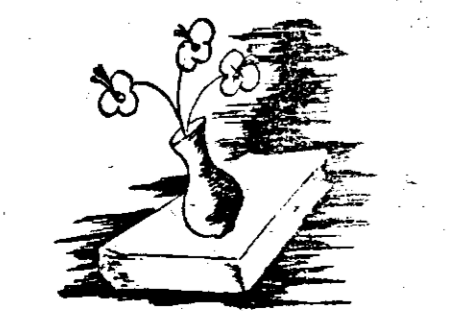
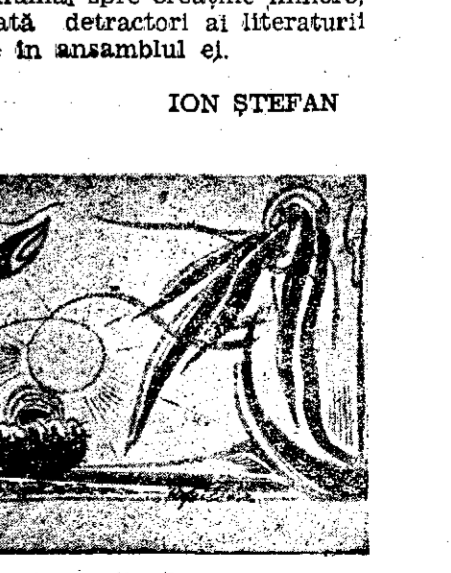
de împrejurări, în care condițiile timpului își dau mâna cu atmosfera în care trăiesc oamenii, că într-o provincie a cărei structură socială se reducea la clasa țărăneasă, semănător-smul nu putea fi o mișcare întâmplătoare, ci se confundă cu aspectul permanent al literaturii locale, că atunci când își este amintită însăși existența, nu e cu puțință să fie contemplativ, gândindu-te numai la expresia universală a creației artistice. În Ardeal, îneseși forțele spirituale au fost confiscate de naționalismul activ, în absența căruia conștiința etnică a colectivității ar fi fost în primejdie. E o bunăvoință a criticii estetizante, care e anulată de creația majoară a unui Slavici, Coșbuc, Goga, sau Rebreanu. Să discutăm însă coordonatele pe care se clădește literatura ardelenă. Să luăm, în primul rând, inspirația ru-rală. Teoreticienii sincronismului sunt de părere că trebuie să ținem pas cu Apusul, cu Franța îndeosebi, deși adevărul e că și acolo romantismul a suscit-o documentare rurală, lipsită adesea de viziune epică (exemplu: George Sand) și recent un Octav Șuli-țiu semnal-o recrudescență „semnă-toristă” franceză chiar în zilele noas-tre. Materialul urban poate fi de sigur mai complex „Complicațiile sufletesti ale societății înalte, spunea Malroescu, din al cărui canon descind criticii este-tici de astăzi, sunt o problemă intere-santă pentru literatură. Dar ele — adaugă criticul care a disociat pentru prima dată la noi esteticul de etnic și etic, — nu ne pot determina să uităm că simplitatea rurală nu exclude nici frumusețea lirică, nici energia epică, și nici conflictele dramatice. Important e să poți trăi mentalitatea folclorică, pen-tru a dispune de instrumentul necesar transfigurării și recreării realității ru-rale pe plan artistic”. Să trecem însă la idealul național. Critica estetizantă a împotriva tendin-țelor manifestate în artă și implicit împotriva unui Ibrăileanu, care-și ex-punea totuși teoria tendințioasă asu-pra artei într-un mod acceptabil, sus-ținând că artistul e solloc, creează pen-

tru a crea, clădindu-și lumea — opera de artă — fără nicio preocupare de public, căci altminteri ar deveni orator. Dar artistul își manifestă în creația sa răspunsurie la lumea dinafară, deci și aprecierile sale asupra ei. Încât, cu sau fără voințe, scriitorul își arată preferințele, simpatice și antipatice. Tezist e numai scriitorul acela, care fără a fi inspirat de o credință, de un ideal, un sentiment, scrie pentru a propaga o credință, un ideal sau un sentiment oarecare. Ceea ce putem cere scri-to-rului e să ilustreze, cu voință, în opera sa, o temă oarecare, fie ea chiar psihologică. Artistul trebuie să creeze cum crede el, fără a se adapta gustu-lui public. Și totuși, adevărul e că nu există operă mare fără temă, fără o semnifi-căție conștient ilustrată de autor prin opera sa, dar fără să lase impresia că o face în mod deliberat, voit. Nu e scriitor mare, zice Brunetiere, care să nu pună o teză în opera sa și tocmai teza îl situează pe Moliere, bunăoară, deasupra altora. De aif, însăși criticii noștri estetizanți recunosc că un artist nu se prețuiește numai după forța lui de creație, ci și după înălțimea idealu-lui în serviciul căruia și-a pus talentul. Nu știm dacă nu e jenat pentru ei să le amintim că tot ei, schimbându-și opiniele după personalitățile asupra că-roro își apelează atenția, afirmă că am-bianța unei opere poate fi morală și să ne bucare, dar poate fi și imorală, fără să ne înfrîsteze. Critica estetizantă mai susține și e indiferent dacă tendințele practice ale unei opere, în alaij cu trăsăturile ei estetice, sunt morale sau imorale, pen-trucă ele nu apelează la simțul nostru estetic, ci la cel etic. Dar oare opera de artă poate fi atomizată, pentru a o face să răspundă pe rând la diferite între-bări sau ea, ca un tot unitar, face să vibreze deodată întreaga ființă? Oare nu e mai aproape de adevăr Ibrăileanu, care crede că o operă de talent, cu tendințe imorale, care nu se întrezăresc atât în faptele înfățișate, cât în atitu-dinea autorului față de ele, poate dă-na desgustării estetice?

Noi nu credem că într-un subiect „mare” personalitatea artistului se manifestă mai puternic, că un subiect des-prins din marile probleme ale vieții e superior esteticeste altuia luat din mă-runțurile vieții. Nu credem că mate-riatul urban e superior celui rural, pen-trucă oriunde poate fi surprinsă o notă adânc umană și aceasta este impor-tantă. Precum e de capitală impor-tanță încă un lucru: ca scriitorul să scrie ceea ce a conceput în așa fel, ca să facă din artă o funcție naturală a sa, în serviciul nîmănu. Credem, cu Montherlant, că artistul „produce e-

pera sa cum pomul produce roadele sale, fără scop (dar nu fără responsabi-litate, cum zice el), fără a se îngrijii de o rețetă uzuală care să te servești de ea și nici de după la care s'o supui”. Uni-versul interior al poetului e mai puter-nic decât lumea din jur, cu v. clisudli-nile ei, care-l par ridicole. Opera îi este dată artistului de o necesitate interioară, care-l determină să scrie. Totuși se poate ca această necesitate să coïn-cidă cu actualitatea. E posibil ca scri-to-rul, pentru a servi o cauză pe care o găsește dreaptă, să-și consacre talentul actualității, într-o operă ce nu-l abso-lut necesară din punctul de vedere pu-ternic, dar pe care consideră de dă-toria sa s'o scrie. E la noi cazul lui Goga, care a renunțat la propriile sale întințimți, pentru a se pune în serviciul unei cauze. Dar a făcut-o simțind că talentul său îl va ajuta să ne dea opere nepieritoare. Dar mai e de subliniat un lucru. Opera, oricare ar fi ea, nu trebuie deni-grată dacă e izvorâtă dintr-o sinceri-tate necontroversată, ci cel mult jude-cată. Opera nu e un fenomen care poate fi concedat, ci numai discutat, cu onestitate. Ardelenilor nu li se poate contesta această sinceritate, — și deci nu le poate fi refuzată nici această onestitate, — cu atât mai mult cu cât ei n'sau înscris sub stîndardul unui grup și nici n'au cultivat mirajul sco-riilor cu programe, ci fiecare, din pro-priu îmbold, cu mai mult sau mai pu-țin talent, a aprofundat realitățile ar-delene, fatal limitate la sat, căutând în ele rezam pentru nădejdea în în-făptuirea idealului național, care, pentru ei, ca și pentru Românii de dincoace de munți, nu e departe de idealul de ieri. În orice caz, detractorii semănătoris-mului ardelen, de oriunde ar fi ei, care pentru a-și necezi căile de atac se îndreaptă numai spre creațiile minore, sunt totodată detractori ai literaturii transilvane în ansamblul ei.

ION ȘTEFAN

S F A R I S I T U L U I M A N A F U

- Episod - de LIVIU BRATOLOVEANU

Plutonierul Stamate dormea frânt, după beția de-a seară cu Manafu Borcoș, când deodată în puterea nopții se auzi răsunet prelungi de clopot. Somnul îi era agitat și tulburat de vise, urechea moartă pentru zgomotele de afară.

Dar nevestă-sa care dormea epurește alături, chirchită ca vai de ea pe marginea patului de scanduri, deschise ochii tresărind și rămase cu atenția concentrată la glasul clopotelor.

— Aoleu, îi trecu prin minte, ce-o mai fi și asta? Să știți că s'a aprins pe undeva vreo casă, altfel ce zor ar avea să-i trezească pe oameni din somn...

Se ridică în capul oaselor și făcându-și de câteva ori, speriată, semnul crucii, coborî repede din pat. Dar la terasa, când se tuse să dea laoparte perdelele subțiri de borangiu, nu se zărea nici o pălălie care să-i întărească bănuiala. Satul dormea cufundat în beznă — într-o beznă neagră ca de păcură și parcă de sfârșit de lume.

— Atunci de ce-or bate, Dumnezeule? își zise din ce în ce mai îngrigorată, și fiindcă sunetul clopotelor nu conținea, adăugă: — Măicuțică Cristoase, poate s'o fi aprins moara lui Onufrii Gănji!

Se mișcă spre masă, pipăi cutia cu chibrituri și aprinse lampa. Pe urmă își aruncă, înfrigurată, o broboadă pe umeri și eși în tinda casei.

Răcoarea de afară a nopții o izbi în față ca un curent rece de ghiță. O scutură și un fior de frig, din creștet până în tălpi, dar parcă, după aceea se simți mai limpede, mai înviorată.

— Nici devală nu se vede urmă de foc! își rosti ea în șoaptă gândul buimac, speriată și parcă cu un fel de părere de rău că se ostenește degeaba.

Se întoarse, închise cu băgare de seamă ușa și tocmai se pregătea să sufle în lampă, când deodată un alt gând, mai cuplmit și mai paralizant decât cel dintâi, o făcu să strige cu un țipăt reținut.

— Aoleu, sfinte Dumnezeule, asta nu-i de-a bună!... Să știți că izbucnit războiul!

— Și aminti apoi, în repede perindare de cuget, că tot așa, într-o noapte de August ca asta, când era copilă și toți ai casei dormeau bușteni, s'a trezit speriată de glasul clopotelor care vesteau mobilizarea. Sub impresia faptelor de-atunci, simți cum pâlește, cum tot sângele îi fuge din obraji, cum un nod de aer îi urcă dureșos din coșul pieptului în gât, oprindu-i respirația.

Cuprinsă de groază și neputându-și stăpâni tremurul nervos care puse stăpânire pe ea, se repezi la Stamate să-l scuture de piept:

— Scoală, măi omule, c'a izbucnit războiul! Dar bărbatul, mort, frânt, obosit, duhul său acru a bătură și toropit de somn, nu tresări la aceste vorbe muieresti. Deschise oieacă ochii, atât cât s'o poată cuprinde în păienjenisul privirii, gemu, oftă, scrâni fioros din mâsele, apoi bolborosind cuvinte numai de el înțelese, se întinse către-i era de lung în pat, cu fața în jos și cu picioarele răchirate.

Femeia însă nu-l slăbi:

— N'auzi odată să te scoli? Scoală! când îți zice... scoală e'a izbucnit războiul!

— Cum?... Ce?... Ce-ai zis? tresări el în cele din urmă, zăpăcit și neînțelegând ce s'a întâmplat.

— A izbucnit războiul!

— Răz?... Nu... nu se poate! Când a izbucnit? Când zici c'a izbucnit? întrebă el deschizând de-abinelea ochii cărpiti de somn și privind speriat la ea.

— Păi tu n'auzi clopotele, omul lui Dumnezeu? De-un ceas de când tot bate!... Am crezut mai întâi că s'a aprins pe undeva, prin sat, vreo casă și cheamă oamenii să dea ajutor la stinsul focului, dar m'am dus afară și m'am uitat și!...

Buimăcit și încă sub impresia somnului, fără a mai lua în seamă vorbele turuitoare ale femeii, Stamate rămase un timp nemulțumit pe marginea patului de scanduri, ascultând. Sunetul clopotelor se auzea desușit, în noaptea, plătind ca un cântec de moarte pe deasupra satului curosele scunde de lut, venind de departe și parcă dintr-o altă lume, pătrundând doșit prin uși, prin ferestre, prin ziduri până în odaia lor.

— Ei, te-ai lămurit acum?... Numai de bine n'ori bate ele, de l-au pus pe dascăl să urce noaptea în clopotniță... Astea-s semne de război!

— Prostia ta din cap! se încruntă Stamate. Dacă ar fi izbucnit războiul, cum zici, apoi cel dintâi care ar trebui să știe în sat, eu sunt.

Femeia mormăi ceva cu mâna la gură. Stamate, amețit și supărat fiindcă-l deșteptase când îi era somnul mai adânc, urmă pe un ton din ce în ce mai răstit:

— Da! așa e cum zice eu, degeaba te zgăiești ca toanta la mine... Cum ar îndrăzni dascălul să sune mobilizarea, înainte ca eu să-i fi dat ordin? Mai degrabă cred c'a luat foc vreo casă.

— Așa mi-am zis și eu când le-am auzit bătând, dar m'am dus afară și m'am uitat și n'am văzut nici urmă de foc.

Stamate i-o retează morocănos:

— Lasă gluma, femeie, și nu mai îmi împuia capul cu nerozițiile tale, că doar nu pentru asta cred că m'ai sculat. Mai bine dă fuga afară și vezi ce se întâmplă.

— Păi tu n'auzi, Stamate, c'am fost? Am fost, zău am fost... numai adineori ce-am venit!

— Atunci de ce le-or trage?

Femeia nu știu ce să-i răspundă. Stamate se dete jos din pat și așa desbrăcat cum era, numai în cămașă și izmene, ieși nedumerit în tindă. Stătu, privi, ascultă în tăcere bătaie, iar privi și iar ascultă, doar-doar o desluși vreo urmă de foc în interiorul de funingine, apoi dacă văzu ce văzu, se întoarse în casă și își trase în cea mai mare grabă pantalonii, cu gănușul de-a da o rată prin sat, să vadă ce se întâmplă. Tocmai se pregătea să-și înnoade curelele la bocanci, când deodată, afară, se auzi câteva bătăi sfioase în ușă și-o voce care-l striga pe nume.

— Cine-i? întrebă el răstit, și oarecum mirat că oameni străini putuseră intra în ogrădă fără să-l latre câinele.

— Eu, dom' plutonier, eu sunt! Floarea!

— Aa! tu ești măi Stoichițoiule?

Era glasul caporalului Stoichițoiu Floarea, omul lui de încredere și cel mai destoinic ostaș din câți îi avea sub comandă.

— Chiar eu, dom' plutonier?... Pot să intru?

— Numai o clipă, Stoichițoiule, o clipă până ce-mi pun o tunică pe mine... Dar ce s'a întâmplat?

— Boclic mare, dom' plutonier... mare de tot! răspunde jandarmul speriat de propriile-i cuvinte. L-au omorât pe domnul Manafu Borcoș și am venit să vă dau de veste.

— Ce tot spui, măi? Pe cine zici că l-au omorât? întrebă Stamate nedumerit, fiindcă nu auzise bine despre cine era vorba.

— Pe domnul Manafu Borcoș... pe notarul satului! lămurii ostășul.

— Ce îi omor, glumești? Nu ești în toate mințile? Cum putea să-l omoreze, că doar acum câteva ceasuri m'am desbrățit de el.

— Nu știu, dom' plutonier... Adevărul e că l-au omorât și că n'ași avea nici un interes să vă port noaptea pe drumuri.

Plutonierul, uitând și de bocanci și de tot, se repezi să tragă zăvorul la ușă, apoi când o deschise îl făcu semn jandarmului să intre.

— Va să zică e serioș, Stoichițoiule?

— Cât se poate de serios, dom' plutonier!... L-am văzut doar cu ochii mei!...

Un sfert de ceas apoi, tuluit și încă sub impresia celor văzute, jandarmul îi povesti din fir a păr cum a aflat despre omor. Se întorcea ca deobicei spre post, pe ulița satului, după ce s'fusesse rundul. Când a ajuns în dreptul primăriei, a văzut lumină în cancelarie. Mirat de acest fapt și închipuindu-și că notarul a uitat cumva lampa aprinsă, s'a apropiat să vadă ce se petrece. Atunci l-a văzut pe domnul Manafu Borcoș cu capul prăbușit pe masă și cu tâmplă găurită, într-un lac de sânge.

— Asta-l nemeapomenit! strigă plutonierul plin de mânie, învârtindu-se fără nici un rost prin cameră și încercând să se deprindă cu gândul. Cum un putut să-l omoreze? Cine avea interesul s'o facă?

— Nu știu, dom' plutonier! încercă soldatul, timid să se aplece, ca și cum ar fi avut amestec în această afacere. Cine ar putea ști? întrebă. Că dușmanii, slavă Domnului, a avut destul!...

— Așa e, ai dreptate! se agită plutonierul de explicația pe care i-o dete soldatul, că de unica idee salvatoare. Nu

mai dușmanii puteau să-l omoreze, în fața ticălosul cela de Melinte...

Pronunțând numele nebunului, își aminti că a seară, la cărciumă, înainte de-a se întinde cu Borcoș la băutură, acesta îi pomenise în treacă despre Melinte. Dar omul la beție multe le îndrugă, așa că n'a dat crezare cuvintelor. Și chiar dacă temerea lui ar fi fost îndreptățită, chiar dacă vorbele ascundeau un pic de adevăr, cum putea să-l creadă pe nebun capabil de-o asemenea blestemăție?

— „Se vede că dumneata nu știi câtă ură zace în sufletul acestui om!” își măturăse Borcoș gândul, zăbind și parcă stăpânit de-o presiunție. „Ai uitat că tot el a funat scriptele din cancelaria primăriei și le-a dat foc ca să cadă vina pe mine?”

— „Nu, n'am uitat!”, întărise el. „Cum așa putea să uit, când doar eu am cercetat cazul și l-am descoperit pe hoț?”

— „Toemai!” încuviințase Borcoș. „Dacă mâine sau poimaine, sau peste un an s'o întâmplă să mă găsești mort prin șapte, înjunghiat sau împușcat fără milă pe la spați, apoi să știi că Melinte nu-i străin de crimă!”

— „Ce te face să crezi că nebunul îți-ar purta sâmbetele?”

— „Ia, nimica toată!”, răsé Borcoș făcându-i șiret cu ochiul. „M'am încurcat și eu, de! ca omul, cu o femeie pe care vroia s'o ia de nevastă, și de-atunci nu mai e chip să mă scap de el. Se ține după mine ca o umbră!”

De Borcoș se desprăse la unul după miezul nopții, nu știu cum a nimerit acolo, nici când l-a tras nevastă-sa pantalonii. Un singur lucru i-a rămas însă clar în minte: graba cu care notarul dădea paharele pe gât.

— „Să bem, domnule plutonier!” îi striga el intruna cu un zămbet ciudat pe figura aprinsă — „să bem cât ne mai tin curelele, că viața omului e scurtă și nu știm câte zile mai avem de orbecat!”

Pe un scaun în dosul teștelii moțâia cărciumarul de somn, iar deasupra lor, în tavanul boltit, lampa cu gazul pe fund amenința dintr-o clipă în alta să se stingă. Când s'au ridicat să plece, toate le dăpănuia în față ochilor. Și pereții odăii cu ferestrele oblonite și sticlele goale de pe masă.

— „Ei, ce ne facem acum, dom' plutonier?” a fost ultima lui întrebare. „Încotro o luăm? Că eu unul m'am îmbătât ca un porc!”

— Și mai amintea încă ceva. Cum afară era întuneric și nu se vedea la o palmă înaintea lor, l-a poftit pe notar să doarmă la el.

— „Nu, mulțumesc!” se împotriviuse acesta cu încăpășinare. „Dacă sunt beat, dacă nu pot să nimer drumul, apoi n'am decât să mă duc să dorm la primărie... că până mâine nu-i mult!”

Pe urmă nu știu ce-a mai fost. Două sau trei ceasuri mai târziu, și-și poate da bine seama cât, s'a trezit acasă, desbrăcat și cu nasul în pernă, în tipetele femeii care-i striga îngrozită să se scoale...

Dar clopotele de ce bat? se adresa el în cele din urmă jandarmului care, obosit de alergătură și nelindrând-nind să tulbure tăcerea plină de frământare a superiorului, aștepta nehotărât în picioare.

— Știu eu, dom' plutonier?! îi răspunsu.

Dar pentru că Stamate nu parea a fi deloc mulțumit de explicația pe care i-o dete, adăugă repede:

— Când am trecut adineori prin fața bisericii, era liniște și n'am văzut nici o lumină care să-mi dea de bănuț că dascălul ar avea de gând să urce în clopotniță. Abia după ce-am trecut de jumătatea drumului și mă pregăteam să cotesc după casa primarului ca să vin încoace, le-am auzit bătând.

— Asta-i bună! tună plutonierul scos din sărite, încruntând sprâncenele și fulgerându-l pieziș cu privirea. Dacă eu nu știu, tu care vii dintr'acolo iarăși nu știi — atunci cine dracu vrei să știe: tata?

— Ia tac, Stamate, ia tac! îi strigă nevestă-sa crezând că-l poate îndupleca. Ce ție-a venit acum de-ți căsună cu supărare pe băiat? Mai bine îmbracă-te și dați fuga de vedeți ce se întâmplă, că nu se știe ce năpastă o mai ieși din treaba asta.

Tu mai bine ține-ți fleoanca și nu te amesteca unde nu-ți fierbe oala! o repezi Stamate rogu de mânie, îndârjit și de faptul că atâtea nedorite lucruri se adunaseră într-o singură noapte pe capul lui, să-i strice liniștea.

Femeia nu mai zise nimic. Și potrivit rușinată broboada pe cap, până mai jos de umeri, să nu i se mai vadă sânul gol și se cubăiri fără murmur pe un scaun în colțul odăii, cu palmele pe genunchi.

Stamate se mai necăji un timp până ce sfârși cu îmbrăcatul, pe urmă își luă carabina din cui și făcând semn soldatului să-l urmeze, coborî amândoi în uliță.

Mijea parcă de ziuă. Întunericul se mai rărise, erau chiar semne că peste un ceas ori două soarele avea să răsară din nou, după contururile încă nelămurite ale cocioabelor care se desenau în noapte.

Un timp nu-și vorbiră nimic.

Căprarul păsea tăcut, regețor, silindu-se a se ține în pas cu plutonierul — iar gândurile lui Stamate, ceoșose și învâlmășite, alergau, sburau, se frământau, făceau tot felul de presupuneri.

De ce să-l omoreze? își zicea neîntrerupt. Cine avea interesul s'o facă?... Ar fi o nerozie din parte-l să se la dupe vorbele de a seară ale lui Borcoș, aruncând vina pe nebun. Poate că Melinte nici nu viseză de crimă, poate că la mijloc să fie numai o simplă întâmplare, ca atâtea altele. În orice caz, datorită lui de oștaș îi cere să lucreze atent, să fie cu băgare de seamă, să nu-i scape nimic din care ar putea ieși adevărul la lumină. Fiindcă pripelua nu-i un bun sfătuitor. Dimpotrivă! A mai cercetat el odată, nu de mult, un asemenea caz, o crimă la fel de învâluită în mistur ca cea de acum. Și la ce rezultat a ajuns? A învinuit pe nedrept un om care se lăudase în gura mare, la cărciumă, față de câțiva săteni, cu o zi sau două înainte de crimă, că are să-i vină el victimei de hac, și când colo, adevăratul vinovat a fost cine nici prin minte nu-l trecea: un negustor de vite care-i purta de mult sâmbetele...

Fiindcă până la primărie mai avea o bună bucată de mers și cum drumul putea fi scurtat tăind șoseaua deacumezisul, se opri să-i zică soldatului:

— Stoichițoiule, tu dai o fugă până la biserică și vezi ce l-a apucat pe dascăl de trage clopotele, pe urmă vii să-mi raportezi.

— Am înțeles, dom' plutonier!

— Și vezi nu întârzia prea mult, că poate am nevoie de tine să dresăm procesul verbal și să te trimit după acela cu telegrama la oficiu, să-l anunțăm pe domnul medic legist să vină pentru autopsy.

Ostașul repetă încodată că a înțeles, pe urmă salută lipind călcăiele și se mistui în noapte. Stamate o întinse în mare grabă spre primărie.

Când ajunsese, câțiva țărani care aflaseră întâmplător despre crimă, sculăți cu noaptea în cap și cu ochii încă cărpiti de somn, ocupau băștatura cancelariei până aproape de intrare. Printre ei se afla primarul și câteva femei din vecini; femeile vorbeau între ele în șoaptă, cu mâinile făcute căuc la gură și clătâind îngrozite din cap.

Zărindu-l pe plutonier că se apropie, cineva din mulțime strigă deodată pe deasupra capetelor:

— Feriți, măi oameni, ia feriiți, c'a venit don' șef de post să facă cercetările!

Alte glasuri întăriră:

— Da, da, în lături!

— La oparte!

— Faceți loc!...

Supuși, țărânii se traseră cu toți și fără murmur în lături, dar îmbulzindu-se unii în alții ca oile și silindu-se fiecare a rămâne cât mai în față, pentru a vedea ce se întâmplă.

Stamate, încruntat, trecu printre ei fără a le adresa un cuvânt; întorcând însă din întâmplare capul și zărindu-l pe primar, se opri să-i zică:

— Ei, ce spul de nenorocirea asta, domnule Firoiu? Cine crezi că ne-a făcut-o?

— Știu eu ce să răspund? înălță primul din umeri. De-o jumătate de ceas, de când m'au sculat oamenii ăștia să-mi dea vestea, încerc în fel și chipuri să mă deprind cu gândul, și tot nu-mi vine a crede.

Stamate înțelese că primarul nu putea să-i dea nici o lămurire în plus. Totuși, ca să nu-l facă să aștepte afară, îl pofti cu el în cancelarie. Intrară amândoi.

— În odaia scundă, îngustă, spoită toată în alb, mirosind acru a boacă și a petrol ars, Manafu-Borcoș zăcea într-un lac negru de sânge, cu coatele pe masă, cu capul proptit în mâini și cu picioarele chirchite sub scaun, așa cum l-a surprins moartea.

Apropiindu-se de el și dându-i de câteva ori târcoale, Stamate o murtă de om îngrigorat în sarcina căruia cădea întreaga răspundere a cercetărilor.

— Nu s'a mișcat nimic pe-aici? întrebă în cele din urmă.

— Nu, nimic! răspunde primarul.

Stamate tăcu un timp, chibzuit în liniște unele lucruri numai de el știute, apoi zise încet:

— Bine! Atât voiam să te întreb...

Pe urmă, atent, se aplecă asupra mortului, să-l cerceteze mai de aproape.

Nu era nevoie de prea multă pătrundere ca să ghi-cească cum s'au desfășurat lucrurile. O spunea aerul de nefirească liniște de pe chipul victimei, fapa cu sticla afumată arzând încă pe un colț al mesei, lampastră închisă cu geamul prefăcut în țândări prin care ucigașul trăsesse nemilos cu arma. Nimic, nici o urmă din care să se întrevadă că Borcoș, înainte de a-și fi dat sufletul, s'ar fi luptat cumva cu moartea. Amețit și desigur toropit de somn, după ce intrase când ușa de perete, abia dacă a mai găsit răgazul să facă lumină. În nica de metal galben a lămpii cu gaz, sticla era înfiptă strâmb. Cutia de chibrituri, cu betele împrăștiate pe masă, stătea ca o măturică alături.

Doșpit de băutură și grăbit să pună undeva capul, n'a mai avut puterea să se întoarcă acasă. Dealtefel drumul era lung, cotit, obositor, greu de străbătut în noaptea și în starea în care se afla. Venind singur aici, a tras pe semne un scaun (scaunul pe care se odihnea acum), s'a prăbușit frânt de obosală pe el și fiindcă n'avea la îndemână o pernă sau măcar un doșar pe care să pună capul, a făcut mâinile căpătâi. Cât a stat așa, cât i-a tihnit somnul, nimeni n'ar putea ști. Moartea l-a surprins dormind.

Cine crezi că avea interesul să-l omoreze? fu rândul primarului să întrebe.

Stamate nu răspunde imediat. Dând cu ochii sub scaun de pătăria mortului, se pteacă și-o ridică. O privi un timp, scund-o când pe-o parte când pe alta, pe urmă o puse pe masă și zise:

— Nu știu! Asta rămâne de văzut...

Ancheta dură un ceas. Între timp sosită încă doi jandarmi dela post, găfind și uzi learcă de sudoare, anunțată pe semne de Stoichițoiu. Cu ajutorul lor, Stamate coborî mortul de pe scaun, îl așeză acum într-o rană pe scanduri și i-l potrivii o cărămidă sub cap, pe urmă se întoarse la masă să inventarieze obiectele găsite asupra notarului și să le consemneze în procesul verbal. Nu mult după aceea sosi și Stoichițoiu găfind.

— Ei, ce s'aude măi? De ce bat clopotele?

— Nu știu, dom' plutonier, n'am putut să aflu. Am încercat să pătrund în clopotniță, dar ușa e închisă pe dinăuntru cu zăvorul.

— Închisă zici? Incruntă Stamate din sprâncene. Asta nu-i un motiv că n'ai putut să intri. Trebuia să bați, să strigi la dascăl să-ți deschidă.

— L-am strigat, dom' plutonier, dar...

Stamate uitase de mort și se uita supărat la caporal, parcă să-l mânânce. Întrebă:

— Ei, ce?

—...Dar nu mi-a răspuns nimeni.

— Cum? Ce? Nu ție-a răs...

— Da, dom' plutonier, nu mi-a răspuns nimeni, fiindcă dascălul era jos, în curtea bisericii, printre oameni. L-am întrebat ce-l de făcut și mi-a răspuns că n'are nici o putere, că trebuie să veniți d-voastră de grabă, că s'a adunat tot satul și!...

— Va să zică nu dascălul e acela care trage clopotele, măi?

— Nu, dom' plutonier.

— Atunci cine le trage, măi, vorbește! n'asteptă să-ți tragă omul vorba cu cleștele... Cine-i blestematul care a îndrăznit să-i scoale pe oameni din somn și să-i pună fără nici o pricină pe drumuri, acum în puterea nopții?

Ostașul de data aceasta nu-i putu răspunde imediat. O trece grosă îl înnece. Pe urmă, când se liniște, răspunde:

— Melinte!

— Cum?... Cine?... Melinte ai zis?!

— Da, dom' plutonier, Melinte!... Melinte, nebunul satului...

— Aoleu, Stoichițoiule, să-l ferească Dumnezeu de mânia mea!... Că eu când oștin odată mâna pe el, nu mai tin seamă că e bătrân sau că și-a pierdut mințile: praf îl fac!

Dar pentru că nu era lămurit cum a putut nebunul să se strecoare neobservat în curtea bisericii, întrebă:

— Cine i-a dat lui voie să urce la clopote?

— Păi cine să-i dea, dom' plutonier? Nimeni nu i-a dat!... S'a urcat cu dela sine putere. Ba încă a început să strige în gura mare la oameni să vină cât mai mulți, să vină tot satul, că are să le dea o veste.

— Bine, bine, dar cheile dela clopotniță cine i-le-a dat? Că pe acoperiș ni nici un caz nu putea să intre!

— Ba tocmai pe-acolo a intrat, dom' plutonier, c'am găsit scara răzimată de perete și!...

Stamate nu mai luă în seamă vorbele soldatului. Roșu de mânie, iscali procesul verbal, puse pe primar și pe câțiva săteni de semnă alături, pe urmă după ce dădu ordin celor doi jandarmi să stea de veghe, unul lângă celălalt și altul afară la intrare, își potrivii cureaua carabinii pe după umăr și-o luă în cea mai mare grabă spre biserică, însoțit de Stoichițoiu.

Pe drum, cu toate că nu se luminează încă de ziuă, se întâlniră cu câteva grupuri de țărani care își povesteau între ei despre cele întâmplate. Unii veneau dela primărie, unde aflaseră de moartea notarului; alții care știau de întâmplarea cu Melinte dar care abia atunci aflaseră despre notarul, se duceau curioși într'acolo. Așa că pe ulița satului era un neîntrerupt dute-vino, de țărani și femei care nu mai pridideau cu întrebările:

— Ați auzit, măi fraților?

— Dar voi ați auzit?

— Căc l-au omorât pe notar!

Cotiră la stânga pe ulița satului. Nu departe, în curtea devenită nemcșoptoară a bisericii, se vedea o mare mulțime de țărani agităndu-se de colo până colo, ca un roi de albine. Crezând și ei, la fel ca nevasta plutonierului și la fel ca toți din sat, că s'a aprins pe undeva vreo casă, veniseră într-un suflet afrași de glasul neobișnuit al clopotelor, care cu furci, care cu topoare și găleți de tablă; ba unii dintre ei, mai prevăzători, aduseseră și scări, iar alții felinare și torje aprinse pe cari acum le agitău pe deasupra capetelor.

— Dar ce s'a întâmplat, măi creștini, ce s'a întâmplat de v'ați adunat aici ca la nunta? le strigă deodată Stamate, intrând pe poartă și făcându-și loc cu coatele prin mulțime.

— Ce nuntă, dom' plutonier? se iscă un glas cunoscut. Noi am crezut că-i foc și de-aceia ne-am repezit cu toții într'acocae: să dăm o mână de ajutor celui căzut în nenorocire. Dar dacă știam noi cum stau lucrurile!...

Fiindcă vorbele acestea fură acoperite de alte glasuri la fel de țanțoș și deloc lămuritoare, Stamate interveni energetic:

— Ia tăceți din gură, măi oameni, că doar n'am venit să facem clacă!... Dumneata moșe Toadere, care ești dascăl bisericii și ai mai multă minte decât toți lăcaii asta laolaltă, ia lă-te, rogu-te, mai încoace, și spune-mi în două vorbe: ce